

Szent István Egyetem
Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar
Tudományos Diákköri Konferencia
2012. november 21.

Az ózdi térség helyzetének vizsgálata

The analysis of the situation of the Ózd microregion

Készítette: Cseri Dalma, SZIE GTK BSC. GVAM
III.évf.
Szőke Klaudia Vivien, SZIE GTK BSC.
GVAM III. évf.

Konzulens: Urbánné Malomsoki Mónika, tanszéki
mérnök SZIE GTK RGVI

OTDK Szekció, melynek formai előírásai alapján
készült a pályamunka: Közgazdaságtudományi szekció

Gödöllő, 2012

Tartalomjegyzék

1.	Bevezetés.....	3
2.	Területfejlesztés.....	4
2.1.	Vidékfejlesztés	6
2.2.	LEADER program.....	7
2.3.	NUTS Rendszer fogalma	9
3.	LHH és az LHHK kistérségek.....	10
3.1.	Az LHH Program dilemmái.....	13
4.	Az Ózdi kistérség.....	19
4.1.	A kistérség megközelítése	21
4.2.	A kistérség települései.....	23
4.3.	A kistérség gazdasága.....	25
4.4.	Egészségügy, szociális ellátás.....	26
4.5.	Közüoktatás, kultúra.....	28
4.6.	Látnivalók, turizmus.....	29
4.7.	Civil szervezetek	32
4.8.	A kistérség bemutatása társadalmi-gazdasági mutatók segítségével	33
4.9.	Foglalkoztatottság, munkanélküliség	41
5.	SPSS.....	47
5.1.	Módszer bemutatás, vizsgálat	48
5.2.	Klaszterkép	54
6.	Észak-borsodi Leader Unió	56
6.1.	Kialakulása.....	56
6.2.	Stratégia	57
6.3.	Pályázatok.....	58
7.	Közülekedésfejlesztési stratégia.....	61
7.1.	Közülekedés közúton	61
7.2.	Vasútvonal	63
7.3.	Autóbusz	63
7.4.	A stratégia	66
8.	SWOT elemzés	67
9.	Következtetések és javaslatok.....	70
10.	Összefoglalás	75
11.	Irodalomjegyzék	77
12.	Ábra és táblázat jegyzék.....	79
13.	Mellékletek.....	81

1. Bevezetés

Amikor úgy döntöttünk, hogy belevágunk ennek a dolgozatnak az elkészítéséhez először nem tudtuk eldönteni pontosan, hogy miről vagy, hogy egyáltalán mi alapján válasszunk témát. Az persze nyilvánvaló volt számunkra, hogy a területfejlesztéssel lesz kapcsolatban, mivel tanulmányaink nagy része is ezzel kapcsolatos, hiszen gazdasági és vidékfejlesztési agrármérnöknek tanulunk. Aztán feltettünk magunknak a nagy kérdést: Milyen térségre érdemes hangsúlyt fektetni? Ami egy dinamikusan fejlődő vagy egy standard értékeket mutató vagy inkább egy hátrányos helyzetű térségnek van nagyobb jelentősége.

Erre persze a válaszunk az volt, hogy: Attól függ.... Megvannak az előnyeik és a hátrányaik is a felsorolt választási lehetőségeknek. Végül egy hátrányos helyzetű kistérség elemzése mellett döntöttünk. Számunkra nagy jelentőséggel bír, az a megállapítás, hogy nem lehet csak a fejlett régiókra koncentrálni, mert egy idő után ezeket a helyzeti egyenlőtlenségeket nem fogjuk tudni mérsékelni.

Az Európai Unió kiemelt intézkedései közé tartozik, a Közös Agrárpolitikán (KAP) belül az LHH program, amely 2008-ban indult. Ennek célja, hogy forrást biztosítva ezeknek a térségeknek, megfékezze a leszakadásukat és erőforrásaik szerint elindítsa fejlődésüket.

Mint már említettem, a korábbi tanévekben foglalkoztunk a leghátrányosabb helyzetű kistérségekkel (LHH) tanulmányaink során, köztük az Ózdival is. Ez a kistérség is ebbe a besorolásba tartozik az alacsony társadalmi és gazdasági mutatók alapján. Választásunk mindenféleképp egy LHH kistérségre esett volna és azért választottuk az ózdi kistérséget, mert helyzete és kitűnő értékei alapján, ez volt a szimpatikusabb számunkra.

Azt a célt tartjuk szemünk előtt, hogy egy minél átfogóbb és reális elemzést készítsünk, amellyel megismertetjük a kistérséget, annak jelenlegi helyzetét, problémáit, fejlesztési céljait és azoknak eredményeit is amelyek rendelkezésünkre állnak, ahogy azt már korábban említettem. Dolgozatunk segítségével megismertük a térséget, amihez az Ózdi kistérség is nagyban hozzájárult. Számos segédanyagot, fejlesztési tervet kaptunk Tőlük, amelyek sokat segítettek számunkra.

A klaszteranalízis módszer alkalmazásával és használatával készítettük el munkánkat. Meghatározott mutatók, SPSS-ben történő lefutásával kaptuk meg a klaszter térképünket és erre az eredményre helyeztük a kistérség koncepcióját azaz, fejlődési lehetőségeit illetve az általunk megfogalmazott következtetéseket és megállapításokat, javaslatokat a kistérség jelen és jövőbeni helyzetére nézve. (Szőke Klaudia Vivien)

2. Területfejlesztés

Ebben a fejezetben, szeretnénk bemutatni a területfejlesztéshez kapcsolódó és az ezzel a témakörrel összefüggő fogalmakat. Hiszen ahhoz, hogy egy térség helyzetéről vagy akár a fejlesztési lehetőségeiről tudjunk beszélni, tisztában kell lennünk ezekkel a definíciókkal. Az eddig tanult ismereteinkből és a dolgozatunk elkészítéséhez használt szakirodalmakból emeltük ki a lényegét. Amiért még fontosnak tartjuk ezeknek a fogalmaknak a tisztázását, hogy a fejlesztések céljait könnyebben meg tudjuk határozni.

El kell, hogy mondjuk, hogy a területfejlesztéssel foglalkozó embereket nem irigyeljük, akkor ha a területfejlesztés fogalmát kell szavakba önteni, hisz ez egy nagyon összetett témakör. Ezért a területfejlesztés alapfogalmainak (regionális politika –területi tervezés) túlnyomó része jelentését és tartalmát tekintve meglehetősen tisztázatlan, bár mégis használjuk a gyakorlati területfejlesztésnél. Ezért, mind a szakterületek elméleti jellegű dolgozatai, mind a területfejlesztés tárgykörébe tartozó szabályok, határozatok, állásfoglalások megkövetelik az alapfogalmak rögzítését és az ehhez tartozó definíciók leírását. (Tóth T. 2008)

A területfejlesztésről elmondhatjuk, hogy mára már komplex társadalmi-tudományos tevékenységgé fejlődött ki, amit a regionális fejlesztésről is elmondhatunk. Ahogy a regionális fejlesztés, az országos szintek alatti rendezésének és fejlesztésének feladata, úgy elmondhatjuk, hogy a területfejlesztés is az országra és térségekre kiterjedő társadalmi, gazdasági, infrastrukturális és környezeti területi folyamatok figyelése, értékelése, a szükséges beavatkozási irányok meghatározása. Ezek, rövid és hosszú távot átfogó fejlesztési stratégiák, koncepciók és tervek meghatározása, a fejlesztési célok, programok összehangolása, a tervek megvalósítása a feladata és a célja. (Tóth T. 2008)

A területfejlesztés mellett területrendezés definiálása is lényeges momentum a dolgozatunkban. Feladata és célja, szintén az országra és térségekre kiterjedően az erőforrások feltárása, a fejlesztési koncepciók és programok térbeli, műszaki, fizikai rendszerének meghatározása és a fejlesztési célok összehangolását értjük alatta egyrészt. (Tóth T. 2008)

A kormányzat abból a célból, hogy a piac által allokkált forrásokat újra elossza, különböző politikai és pénzügyi eszközökkel rendelkezik. (Káposzta J. 2001) Ilyen a regionális politika amelynek általános célja a társadalom és a gazdaság térbeli viszonyainak befolyásolásával, a

társadalmi újra termelés hatékonyságának az életszínvonalnak és az életminőségnek javítása (Berey 1997) A regionális politika részének kell tekintenünk és nem szinonim fogalomként a területi politikát.

A területi politika széles körben elfogadott fogalom, jelentését, tartalmát tekintve nem született konszenzus. Használjuk a területi tervezés, de a megvalósítás fogalmaként is. A fejlett országokban az államszervezési filozófia és gyakorlat, a kormányzati munka szerves, az ágazati politikákkal egyenrangú része. Korábban kormányzati szintű politikát elsősorban, mára már egy önálló helyi és regionális érdekek elismerésével, valamint a kormányzattól függően autonóm döntéshozó testületek megjelenésével létezik helyi és regionális szintű területi politika is. Magyarországon az utóbbi még nem általános, de szükségesnek tekinthető. Tehát területi politikán valamely térbeli egység fejlődése fő irányainak, stratégiai céljainak és a megvalósítást elősegítő eszközeinek általában hosszabb időtávra szóló politikai illetve kormányzati szinten elfogadott és deklarált összefoglalása értendő.

Ezek ismerete alapján megfogalmazhatjuk a területfejlesztés és rendezés céljait, elveit, feladatait.

1. Az ország valamennyi térségében a fejlődés elősegítése, a társadalmi, környezeti és gazdasági érdekek összehangolásával, az életminőség és a gazdálkodás feltételeink javítása
2. Az önfenntartó fejlődés feltételeinek megteremtése a kedvezőtlen különbségek és folyamatok mérséklésével
3. A regionális és helyi közösségek kezdeményezéseinek ösztönzése és összehangolása az országos célkitűzésekkel.

Ezeknek a megvalósításához tervezés szükséges, ahhoz hogy egy területfejlesztési koncepciót tudjunk megfogalmazni. Ez egy jövőre vonatkozó elgondolást, a célok és a lehetséges alternatívák megfogalmazását, a választási lehetőségeinek felvázolását és a döntés előkészítés lényeges elemeit foglalja magába. Ebből adódóan szükség van területfejlesztési programokra is amely, egy adott térség komplex középtávú fejlesztésének megalapozására szolgál. Ennek érdekében meghatározza:

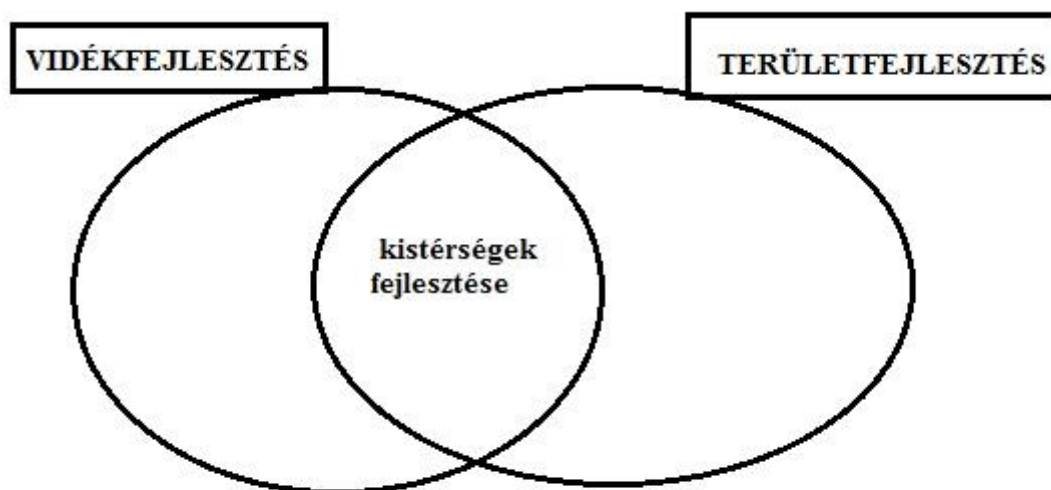
- problémákat és adottságokat;
- a fejlesztési célokat;
- a követendő stratégiát;
- biztosítja a végrehajtás szerzeti, pénzügyi feltételeit;
- létrehozza a program ellenőrzési mechanizmusát. (Tóth T. 2008)

2.1. Vidékfejlesztés

A területfejlesztés leírása után a másik fontos téma a vidékfejlesztés definiálása szükséges.

A vidékről elmondható, hogy ma már nem kizárólag csak az élelem termelészínhelye, hanem a tájkép a környezet megóvásának és fenntartásának, az alternatív foglalkoztatási lehetőségeknek a tere és egyben posztmodern élvezeti cikk is. Három funkciót lát el: Termelői, ökológiai és társadalmi funkciót. A vidékfejlesztés sok esetben csak fejlesztési alternatívaként jelentkezik. Először a fejlődés definiáljuk, amely egy olyan tevékenység amely fejlődést eredményez. Ez a fejlődés lehet endogén és exogén is, de erre most nem fogunk kitérni a dolgozatunkban.

A vidékfejlesztést, helyi fejlesztések közé sorolhatjuk, azonban ez nemcsak a kistérségek fejlesztését jelenti, hanem annál egy picit összetettebb fogalmat. Elhatárolása, a területfejlesztésnek és a vidékfejlesztésnek is a spontán piaci folyamatok kiigazítására törekszik. E két politika és fejlesztési tevékenység között átfedés van, amit a kistérségek fejlesztése jelenti. Tehát ezen a területi szinten mindkettőnek van létjogosultsága, de amíg a vidékfejlesztésnek számára ez a szint a legfontosabb, addig területfejlesztés esetében ez csak az egyik beavatkozási szint.

1. ábra A kistérségek a fejlesztési tevékenységek metszetében (saját szerkesztés Farkas T. 2008 alapján)

A vidékfejlesztésen általában a vidéken élő, gyakran hátrányos helyzetben lévő közösségek életminőségének javítását értjük. Olyan összetett folyamatról van szó, amelynek a gazdasági, társadalmi, szociális és környezeti hatásai fontosak. A beavatkozások a helyi emberek részvételével történik a helyben élők érdekében. Négy erőforrásra épül. Ezek a természeti, emberi, infrastrukturális és pénzügyi erőforrások, amelyeket hagyományos és modern értelmezésben jeleníti meg.

2.2. LEADER program

2. ábra A LEADER program és logója (<http://umvp.eu>)

Az Európai Unió, amelynek 2004 május elseje óta vagyunk tagjai, mezőgazdasági politikájába tartozik a Közös Agrárpolitika (KAP) 1957 óta, amely folyamatosan változik. Azért említem meg ezeket, mert a KAP-hoz tartozik a LEADER program (2.ábra), amely ismerete szükséges egy ilyen dolgozat elkészítéséhez. Az Európai Unió a LEADER program létrehozásakor abból a felismerésből indult ki, hogy egyes fejlesztések, programok hatékonyabban valósulnak meg, ha a helyi viszonyokat ismerő, ott élő emberek és szervezetek – intézmények fogalmazzák meg a tennivalókat, módszereket és ők döntenek a felhasználható források felosztásáról is.

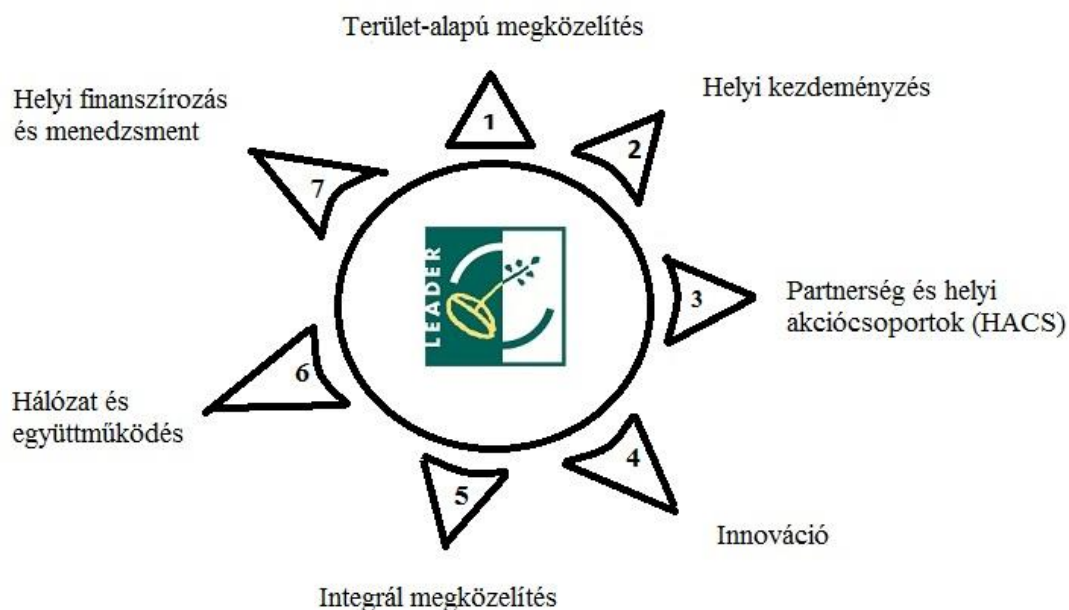
Csupán néhány gondolatot szeretnénk ismertetni ebből a programból. A nevének jelentéséből kiindulva, ami egy francia mozaikszó a jelentése: KÖZÖSSÉGI KEZDEMÉNYEZÉS a vidék gazdasági fejlesztése érdekében. Lényege, hogy az adott térség fejlesztése érdekében nem egy központi vagy regionális szintű szervezet dönt a pályázatról, hanem egy helyi közösség határozza meg a Helyi Fejlesztési Stratégiában a fejlesztés irányát és dönt a projektek megvalósításáról. A LEADER nagy hangsúlyt helyez az aluról építkező megközelítésre és a felelősségváltásra (Labbancz, 2002)

A LEADER másik kulcsszava az együttműködés. A program a kistérségben élő emberek kreativitására, leleményességére, ötletességére alapoz és ösztönzi a helyi civil szervezetek,

intézmények valamint vállalkozások összefogását és együttes munkájukat a térség fejlesztése érdekében. A kezdeményezés meghatározó eleme az újszerűség, az innováció.

(Dr. Farkas T. 2009)

A LEADER-nek hét alappillére van, amelyet felsorolás szinten mutatunk be (3. ábra).

3. ábra A LEADER módszertan alappillérei (saját szerkesztés, Farkas T. 2008 alapján)

Az Ózdi kistérség az Észak-Borsodi LEADER Unió Helyi Közösség Egyesületéhez tartozik (ÉBLU). Ezt a 6. fejezetben részletezünk. A LEADER témakör utolsó gondolatának, a program alapgondolatát írjuk le: „Gondolkodj globálisan, cselekedj lokálisan”.

(<http://www.level.hu/>)

2.3. NUTS Rendszer fogalma

Az Európai Unió statisztikai területi egységeinek jegyzékét (NUTS – Nomenclature des Unites Territoriales Statistiques) – a tagállamok javaslatai alapján – az Európai Közösség Statisztikai Hivatala állította össze abból a célból, hogy egy egységes és összefüggő váz álljon rendelkezésre az integráció területi felosztásáról, és ennek alapján lehessen összeállítani a regionális statisztikákat (Nemes Nagy – Szabó, 2001). Magyarországon a csatlakozás után 5 NUTS rendszert alakítottak ki. Az 1. táblázat tartalmazza ezeket.

1. táblázat NUTS rendszer (Forrás: Saját szerkesztés Kollár Kitti PhD értekezés 2012)

<i>Területi szint</i>	<i>Tipológia</i>
NUTS 0	Ország/ Országrészek
NUTS 1	Makrorégió
NUTS 2	Mezoregión
NUTS 3	Megye
NUTS 4 = LAU 1	Statisztikai kistérség
NUTS 5 = LAU 2	Település

A NUTS rendszert, a Local Administrative Units-szal, vagyis a LAU-val egészítik ki. A LAU1-hez a kistérségek tartoznak, Magyarországon 174 van. Továbbá a LAU2 szinthez pedig a települések, ami 3154 darab.

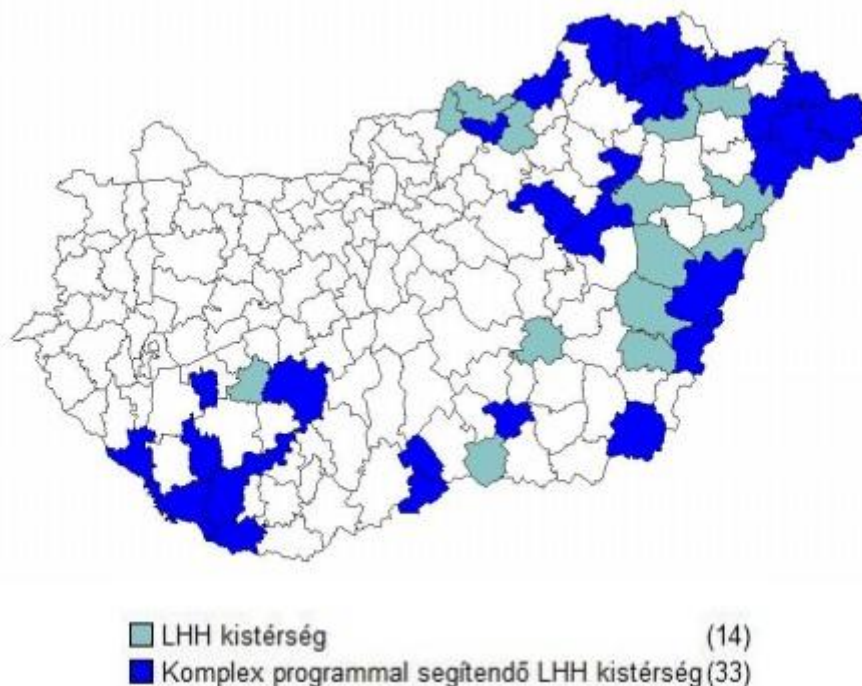
Sok kistérség hátrányos helyzetben van, de az Új Magyarország Fejlesztési Terv lehetőséget nyújt ennek a folyamatnak a megváltoztatásáról. Későbbiekben az LHH-ről beszámolunk.

3. LHH és az LHHK kistérségek

NUTS 3-as szint alapján 174 darab kistérséget különböztetünk meg. Nyilvánvalóan ezeknek a kistérségeknek a fejlettségi szintje nem azonos egymással. A történelmi múlt hatásai és történései eredményeképpen folyamatosan változtak és alakultak ki a térségek közötti jelentős gazdasági, társadalmi, szociális különbségek, egyenlőtlenségek, tulajdonképpen a hátrányos helyzetük.

Az országban 47 darab hátrányos helyzetű kistérség helyezkedik el. Ezek az LHH-k, a leghátrányosabb helyzetű kistérségek. Ebből a 47 darab LHH kistérségen belül, megkülönböztetünk még egy csoportot, az LHHK-t. Az LHHK Komplex programmal segített hazai leghátrányosabb helyzetű kistérség-et jelent és 33 darab kistérség tartozik ide. (Forrás: Kollár K. 2012)

Tehát az ide sorolt 47 db kistérségből 33 db kistérségnek külön olyan összetett programot kellett készíteni, hogy ne csupán a fejlettebb kistérségektől ne szakadjanak le, hanem a hátrányos kistérségektől (14 db) se. A 4. ábrán láthatjuk, hogy az LHH kistérségek hol helyezkednek el az országban.

4. ábra A hazai leghátrányosabb helyzetű és komplex programmal segített hátrányos helyzetű kistérségek megoszlása 2011 (Forrás: Kollár K. 2012)

Az egyes kistérségek közötti fejlettségbeli különbségek generációról generációra öröklődő társadalmi igazságtalanságokat szülnek. Számos kistérségben ma még mindig növekvő probléma a szegénység, a munkanélküliség, a működő vállalkozások és a minőségi

közszolgáltatások hiánya, az esélytelenség. E folyamatok különösen érintik a roma lakosságot.

Ennek orvoslására 2007 végén a kormány a fejlettségbeli hiányosságokat jelző statisztikai adatok alapján kijelölte az ország lakossága egytizedének otthont adó, 33 leghátrányosabb helyzetű kistérséget. A kedvezményezett térségek besorolásáról szóló 311/2007. (XI.17.) Kormányrendelet gazdasági és infrastrukturális mutatók alapján rangsorolta az ország 174 kistérségét, a legkedvezőtlenebb helyzetű 33 kistérséget komplex programmal segítendőként jelölve meg. Az LHH Kistérségi Programban a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség eddig 40 milliárd forint támogatás megítéléséről döntött.

A leghátrányosabb helyzetű kistérségek fejlesztési programjának előkészítésére 2008 első felében került sor, 2009 februárjáig pedig mind a 33 kistérség benyújtotta projektjavaslatait, melyekből több mint 1000 projektet hagyott jóvá az NFÜ.

Az Ózdi kistérséget a leghátrányosabb helyzetű kistérségek (LHHK) közé soroljuk. Az 1.Mellékletben leírtuk a B-A-Z megyei LHH kistérségek nevét. A komplex programmal segítendő kistérségeket az a 21. ábrán láthatjuk, megnevezésükkel.

5. ábra A 33 db LHH kistérség Magyarországon (311/2007. Kormány rendelet) (Forrás: <http://www.nfu.hu>)

Ennek az összetett fejlesztési programnak célja, hogy ennek a 47 db illetve ebből a 33 db leghátrányosabb helyzetű kistérségnek lehetőséget teremtsen a helyi gazdaság dinamizálására, a foglalkoztatás bővítésére, a társadalmi és földrajzi mobilitásra. A program fő üzenete: „Nem mondunk le senkiről”.

Ez a komplex fejlesztési terv keretei között kerül sor, képzési és foglalkoztatási programokra, továbbá óvodák és iskolák, orvosi rendelők, szociális intézmények felújítására és bővítésére.

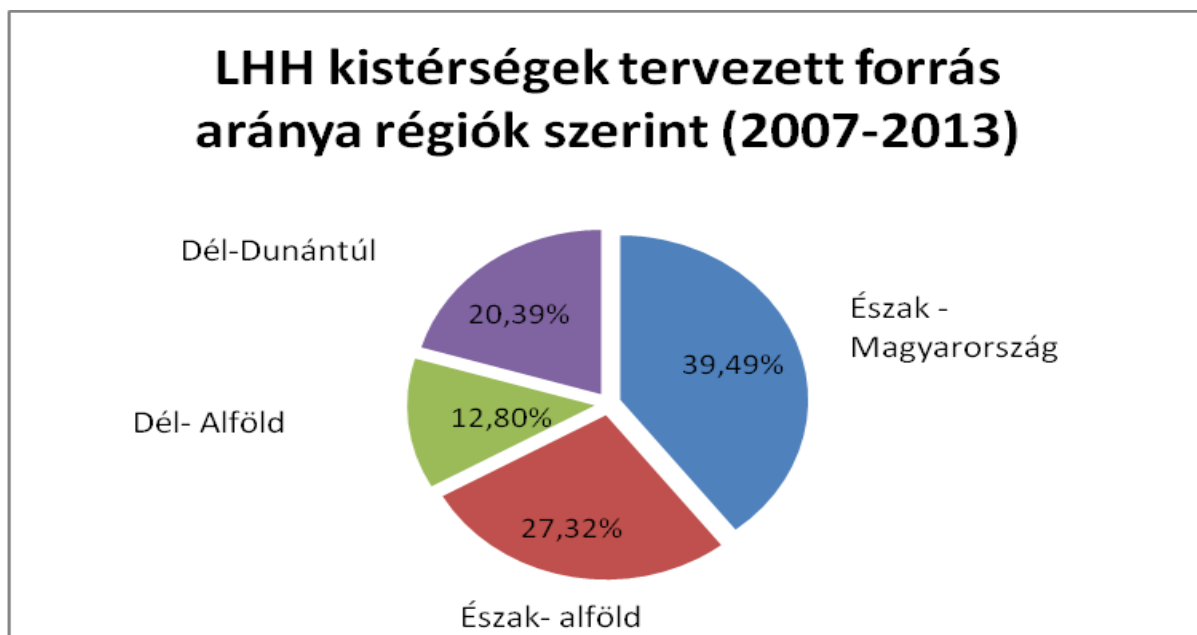
A kistérség a saját keretére meghatározott tervezési módszertant és feltételeket követve szabadon tervezhetett, a minőségi alapkövetelmények elérésén túl nem kellett más, fejlettebb térségek projektjeivel versenyezni. Ez az elkülönített támogatási csatorna elsősorban a regionális operatív programok (ROP-ok), a Társadalmi Megújulás Operatív Program (TÁMOP) és a Társadalmi Infrastruktúra Operatív Program (TIOP) egyes forrásainál alkalmazható hatékonyan, főként az önkormányzatokat érintő fejlesztések területén. Ezekből az operatív programokból közel 100 milliárd forint áll kizárólag a 33 kistérség rendelkezésére a 2013-ig tartó időszakra az alábbiak szerint:

(Forrás: <http://www.nfu.hu/>)

2. táblázat LHH kistérségi Programban tervezhető források (Forrás:<http://www.nfu.hu>)

<i>LHH Kistérségi Programban tervezhető források</i>			
Észak-Magyarország	népesség-szám, ezer fő, 2010	település-szám	forrás, MrdFt
Abaúj-Hegyközi	15,1	24	2,365
Bátonyterenyei	25,7	14	2,278
Bodrogközi	17,8	17	2,158
Edelényi	36,2	47	3,973
Encsi	24,2	35	3,105
Hevesi	35,9	17	2,721
Mezőcsáti	14,8	9	1,733
Ózdi	72,3	29	4,348
Sárospataki	26,4	16	2,383
Szerencsi	44,3	18	3,024
Szikszói	19,3	23	2,455
Tokaji	14,2	11	1,798

Mi csupán az Észak- Magyarországi régió belüli kistérségek tervezett forrásait mutatjuk részletesen, de a következő diagramon láthatjuk a tervezett források százalékos megoszlását a régiókra nézve. 81,901 Milliárd Ft forrás áll rendelkezésre a kistérségeknek (100%),

6. ábra LHH kistérségek tervezett forrás aránya régiók szerint (2007-13) (Forrás: Saját szerkesztés az nfu adatai alapján)

Láthatjuk a kördiagram alapján, hogy a források legnagyobb részben az Észak-Magyarországi régió kapta. Ez azt jelenti, hogy ebben a régióban helyezkedik el a LHH kistérségek többsége, azaz 12 db több, mint 1/3-a. Tehát láthatjuk azt is, hogy a régiók között az utolsó helyen áll az Észak- Magyarországi. Ez azért is fontos, mert ebbe a régióba tartozik az Ózdi kistérség. A legtöbb forrást az ózdi kistérség kapta régió belüli, 4,348 Mrd Ft-ot.

3.1. Az LHH Program dilemmái

Kullmann Ádám, a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség, LHH Fejlesztési Programiroda vezetője nézőpontjából szeretnénk bemutatni. A jelenlegi helyzetét értékeli ennek a programnak és olyan megoldási lehetőségeket véleményez, amelyek az LHH program jobbá tételét teszi lehetővé.

Kullmann Ádám először is megfogalmazta a hazai területfejlesztés feladatát és célját. Szerinte ki kell alakítani egy olyan innovatív, komplex, partnerségen alapuló kistérségi projektsomagokat támogató rendszert, hogy azok a kistérségek amelyeknek szükségük van ilyen lehetőségekre képesek legyenek vele élni. Elmondása szerint, Magyarországon a

gazdasági átalakulás kezdete óta nem csökkentek a területi különbségek, sem regionális, sem települési dimenzióban, amelyet regionális és területi szinten is kifejtett.

- Regionális szinten elsősorban a piaci beruházások és az állami támogatások ellentétes trendje áll a háttérben: a beruházások sokkal nagyobb volumenben és koncentrációban tendálnak a központi, illetve az északnyugati régiókba, mint amennyire a támogatások a keletiekbe és déliekbe.
- Települési szinten ráadásul – szemben a regionális szinttel, ahol az állam szerepe kiegyenlítő – az állam döntései maguk is fokozzák a különbségeket, úgy a fejlesztés, mint a működtetés terén. A fejlesztési források elsősorban a nagyobb települések számára hozzáférhetők. A működési források ugyancsak a koncentrációt erősítik. Mindezek halmozottan jelentkeznek a leghátrányosabb helyzetű kistérségekben (5. ábra), amelyek jellemzően egyrészt az ország keleti és déli határai közelében találhatók, másrészt vidéki térségek. A gazdasági leszakadás a társadalmi feszültségek növekedésével jár, ami cigányokkal kapcsolatos konfliktusokban csúcsosodik ki, ami az Ózdi kistérség jelentős problémája is. Az előzőekben az állami fejlesztési és működtetési döntések, valamint a piaci beruházások alakulását jelöltük meg a leszakadás okaként. Kullmann Ádám szerint: ezeket kell megváltoztatni ahhoz, hogy a leszakadást lassítani és talán megfordítani tudjuk.

Állami fejlesztési döntések

Elmondása szerint, a leghátrányosabb helyzetű kistérségek az I. Nemzeti fejlesztési terv keretében az átlagosnál magasabb, az Új Magyarország fejlesztési terv keretében eddig az átlagoshoz közeli mértékben részesedtek támogatásban. Eközben a 33 kistérségen belül, a legmagasabb és a legalacsonyabb egy főre jutó támogatást elnyerő kistérség között húszszoros különbség alakult ki. (Mind két tervidőszakban a tokaji kistérség részesült a legmagasabb támogatásban. 2004-06 között a lengyeltóti, 2007-08 között a bácsalmási kistérség nyerte el a legalacsonyabb egy főre jutó támogatást.) A támogatások eredményessége – azaz a források megfelelő célokra történő elköltése – ugyancsak javítható.

Egy korszerű területfejlesztési program a helyi erőforrásokra épít, azokhoz kapcsol külső erőforrásokat, beruházásokat, támogatásokat.

Szóba hozta a jelenlegi pályázati rendszer hátrányai között szereplő megállapítást, miszerint sok szempontból nem erről szól. Mindennapi tapasztalat, hogy a projektgazdák jelentős része nem fejlesztési elképzeléséhez keres forrást, hanem a forráshoz kreál „fejlesztési elképzelést”;

de még ezt sem maga készíti, hanem pályázatíróval készítetteti, sokszor mindössze néhány felszínes konzultáció alapján. Nem meglévő épületet újít fel, helyi vállalkozások és álláskereső bevonásával, hanem újat épít, általában az elnyerhető támogatás maximumához közeli összegért. És mindezt nem egyeztetni a térség szereplőivel, a többi projektgazdával, csak benyújtja a maga pályázatát. A pályázati rendszer további problémája, hogy a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok, köztük a romák hozzáférési lehetőségei erősen korlátozottak.

Ez azt jelenti, hogy a projekt ötleteket ne jól-rosszul megírt pályázatokat! Tegyük érdekeltté a projektgazdákat a költség-hatékonyságban, a beruházási és képzési-foglalkoztatási elemek kombinálásában! Követeljük meg a térségi szereplők együttműködését, partnerségét!

Hogyan tudjuk megtenni? Minden érintett kistérség számára határozzuk meg a felhasználható támogatás összegét, készítsenek rá programot és projekteket. Alakítsuk ki annak garanciáit, hogy a kistérségek hosszú távú szempontok alapján, valós szükségleteikre használják fel a támogatást: előre rögzítsük ezeket az alapelveket, jó gyakorlatok megosztásával bátorítsuk a gondolkodást, a támogatás jóváhagyása előtt értékeljük az alapelvek érvényesülését.

Ha ilyen magától értetődő, miért nem így tettünk eddig? Talán azért, mert az Új Magyarország fejlesztési terv keretében hosszú idő óta most először van egy támogatási rendszerben annyi forrás, ami nemcsak pontszerű projektek, hanem kistérségi programok, projekt-csomagok finanszírozását is lehetővé teszi.

A 33 leghátrányosabb helyzetű kistérség fejlesztése

2008-ban a négy érintett regionális operatív program (Dél-Dunántúl, Észak-Magyarország, Észak-Alföld, Dél-Alföld), a Társadalmi megújulás operatív program és a Társadalmi infrastruktúra operatív program kijelölt forrásait próbáljuk felhasználni hasonló módszertan alapján (ld. www.nfu.hu/lhh). A 33 kistérség összesen közel százmilliárd forintba tervezhet (ld. 1. táblázat). Az egyes kistérségek által tervezhető forrás – a népességszám és a településszám függvényében – 1,5 Mrd Ft és 4,5 Mrd Ft között alakul. Ez az összeg elegendő lehet komplex projekt-csomag kidolgozásához és helyi elfogadásához. Az egyetlen lényeges módszertani különbség az észak-alföldi és a jelenlegi kísérlet között – a területi és ágazati hatókör eltérésén túl –, hogy ott a kistérségi tanácsok maguk készíthették el projektcsomagjaikat, míg most széleskörű partnerséget írunk elő. Fokozott érzékenységet

indokol, hogy a 33 leghátrányosabb helyzetű kistérségben a teljes magyarországi népesség 10%-a, ugyanakkor a cigány népesség mintegy harmada él.

3. táblázat TÁBLÁZAT A kistérségek által tervezhető forrás 2009-2013 között, Milliárd Ft (Forrás: Kullmann Á. et al (2008) Falu Város Régió 2008/3. évf. 71 p.)

Milliárd Ft	Össz	DD	ÉM	ÉA	DA
ROP	66,4	12,2	27,4	17,8	9
Gazdaságfejlesztés	14,1	4,3	5	2,1	2,7
Közlekedésfejlesztés	19,6	3,3	5,6	8,1	2,6
Humán infrastruktúra fejlesztése	16	2,2	5,9	5	2,9
Településfejlesztés	10,9	1,4	6	2,7	0,8
Környezetfejlesztés	5,9	1	4,9	-	-
TÁMOP	21,9				
Foglalkoztathatóság, alkalmazkodóképesség, társadalmi befogadás	10,5				
Minőségi oktatás	6,9				
Egészségfejlesztés, egészségügyi humán erőforrás fejlesztése	4,5				
TIOP	8,6				
Oktatási infrastruktúra	1,5				
Munkaerőpiaci és szociális infrastruktúra	7,1				
Mindösszesen	96,9				

A projekt-csomagok értékelésének tervezett szempontjai

A helyzetelemzés valós képet ad, továbbá fejlesztési irányok a helyzetelemzésre reflektálnak. A projekt-csomag (PCS) a fejlesztési irányoknak megfelelően fókuszált, közvetlenül vagy közvetetten hozzájárul a gazdaság élénkítéséhez, a foglalkoztatás bővítéséhez. Hozzájárul a leghátrányosabb helyzetű település-csoportok fejlődéséhez és a leghátrányosabb helyzetű társadalmi csoportok helyzetének javításához, különösen a romák integrációjához, a gyerekek esélyének biztosításához. Arányosan tartalmaz újszerű, komplex, a korábbi pályázatokra be nem nyújtott projekteket, valamint megerősíti a kistérségi feladatmegosztást, nem települések közti forrásbeosztást tükröz. A projekt-csomag és az egyéb forrásokból tervezett projektek

erősítik egymást. A leghátrányosabb helyzetű kistérségek programjának egyik fő dilemmája, hogy miként illeszthető az operatív programok rendszerébe.

A 33 kistérség programja az Új Magyarország fejlesztési terv forrásának alig 1,5-2%-át teszi ki. Sokan mondják, hogy „a farok csóválja...”. Kullmann Ádám szerint a fenti összefüggések és példák alapján nyilvánvaló, hogy a kistérségi programozás – ahol alkalmazható – jobb döntésekhez vezethet, mint a pályáztatás. Szintén nyilvánvaló, hogy a kistérségi programozás rendszerében olyan projektek is támogatásra érdemesek lehetnek, amelyek a pályáztatás rendszerében nem kerülnek támogatásra. Ez nem azt jelenti, hogy „rosszabb” projekteket támogatunk. Azt jelenti, hogy olyan projekteket támogatunk, amelyek a projekt-csomag más projektjeivel szinergiában váltják ki az elvárt hatást. Pl. a cigánytelepen szociális munkás foglalkoztatása, vizesblokk és játszóház működtetése, az óvoda férőhelyeinek bővítése együtt sokkal többet ér, mint külön-külön. Ahogy az intézményrendszerben a változtatással szembeni ellenállás, a kistérségekben a halmozott bizalomhiány nehezíti az együttműködést. A magyar közélet súlyosan megosztott, és miután 2006-ban a miniszterelnök az EU támogatások felhasználását a kormány három kulcsterületének egyikévé minősítette, ez a terület is ki van téve a közélet megosztottságának. Sok helyen a politikai megosztottságánál is mélyebb a cigánysággal szembeni ellenérzés, különösen támogatásokkal kapcsolatban. Végül, a leghátrányosabb helyzetű kistérségek találó szakkifejezéssel „depressziós” kistérségek: az itt élőket az elmúlt évtizedek kudarcai, és különösen a program indításának a bejelentéshez képest mintegy egyéves csúszása után sokszor nem a jövő lehetőségei, hanem a múlt sérelmei kötik le.

Ez a halmozott bizalomhiány szólt az egyik rendezvényen abból a polgármesterből, aki leszögezte: „megalázó, hogy a kormány három milliárd forinttal akarja kiszúrni a szemünket”. És ezt sikerült leküzdeniük más rendezvényen polgármestereknek és cigány kisebbségi önkormányzati vezetőknek, amikor őszintén, a problémákat nem a szőnyeg alá söpörve, de mások érzékenységre figyelve beszélgettek a kistérség helyzetéről, feladatairól. Kérdés, hogy a szoros határidők mellett mennyire oldható ez a bizalom hiány.

Állami működtetési döntések

A leghátrányosabb helyzetű kistérségek fejlődését a most felhasználható százmilliárd forintnál lényegesen nagyobb mértékben befolyásolja pl. az önkormányzati rendszer evolúciója, a bölcsődék, óvodák és iskolák, vagy a közösségi közlekedés normatíváinak megállapítása, a szociális segélyek rendszerének változása, stb. Ezek önmagukban is óriási témák, amelyekkel kapcsolatban a területi kiegyenlítés csak egy szempont a sok közül. Minden esetre fontosnak

tartja jelezni, hogy a területi kiegyenlítés szempontjából kardinális kérdések az olyanok, mint pl. hogy a „szocpol” támogatás csak lakásépítéshez, vásárláshoz, vagy bérletéhez is igényelhető-e, ezáltal a munkaerőkínálat felé irányuló mobilitást segíti-e. Erre vonatkozóan kérdéseket és javaslatokat is gyűjtöttek.

Piaci beruházások

Ha a legnagyobb beruházások irányát nyilván nem is tudjuk érdemben befolyásolni, néhány jelentős munkahelyteremtéssel járó beruházást igen. A fejlesztés-gazdaságtan szakirodalmában érdekes vita folyik arról, hogy mennyire hatásos a legszegényebb országok segélyezése.

Erős érvek szólnak amellett, hogy a nemzetközi segélyek jelentős része nem a célcsoporthoz, hanem a helyi döntéshozókhoz jut. Ezáltal nemcsak hogy nem tudja javítani a rászorulóknak helyzetét, hanem kifejezetten azokat az állami struktúrákat erősíti, amelyek a szegéltséghez vezettek.

Már mintegy száz borsodi és szabolcsi településen működik a Wifi Falu program, amely amerikai és indiai ötleteket kombinálva és tovább fejlesztve használt, felújított számítógépeket, számítástechnikai képzést, és a piacon nem elérhető olcsó internet szolgáltatást nyújt. A belépési költségek finanszírozását segítendő az önkormányzat mikrohittelt biztosít. A program egyaránt hozzájárul a digitális írástudás fejlesztéséhez és a társadalmi integrációhoz.

Zárszóként az LHH Fejlesztési program vezetője, megjegyezte, hogy a leghátrányosabb helyzetű kistérségek fejlesztésére nemcsak minden korábbinál nagyobb szükség, hanem a vezetői szándék és számos ötlet is adott. Hogy sikerül-e hozzájárulni a 33 kistérség leszakadásának lassításához, esetleg a folyamat megfordításához, az elsősorban azon múlik, hogy oldható-e a változtatással szembeni ellenállás és a halmozott bizalomhiány

(Forrás: Kullmann Á. et al (2008) Falu Város Régió 2008/3. évf. 69-73 p.)

Szőke Klaudia Vivien

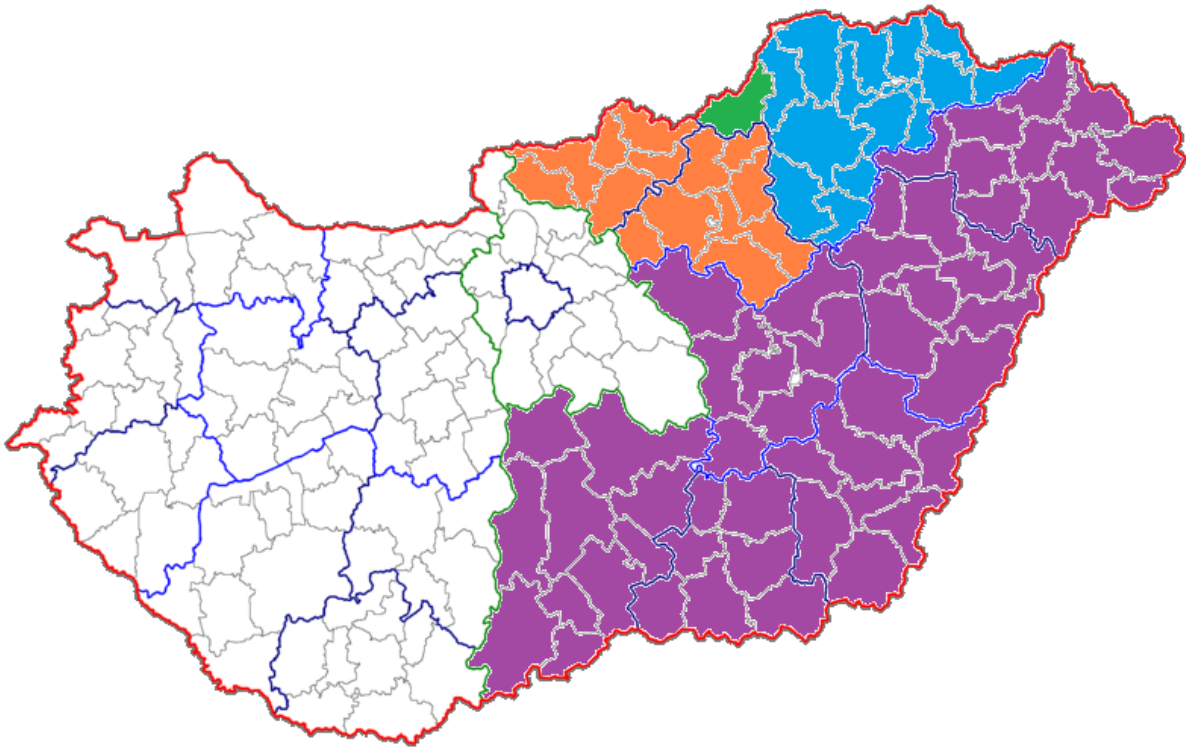
4. Az Ózdi kistérség

A tervezési-statisztikai szinten belül, azaz a NUTS rendszer besorolása Az Ózdi kistérségnek a következő:

- NUTS 0: Magyarország (HU)
- NUTS 1: Alföld és Észak (HU3)
- NUTS 2: Észak Magyarország (HU31)
- NUTS 3: Borsod-Abaúj-Zemplén (későbbiekben B-A-Z) (HU311)
- LAU 1: Ózdi
- LAU 2: Az Ózdi kistérség települései (29 db)

Az 7. ábrán Magyarország térképen elhelyeztem az Ózdi kistérséget a NUTS rendszeren belül.

Zöld színnel ábrázoltam az Ózdi kistérséget (LAU 1), kékkel B-A-Z megyét (NUTS 3) és barnával jelöltem a másik két megyét, amely az Észak Magyarországi régióhoz tartozik (NUTS 2). Az eddig ábrázolt szintek és a lilával ábrázolt megyék a NUTS 1 –et ábrázolják.

7. ábra Ózdi kistérség besorolása NUTS rendszer szerint (Forrás: www.wikipedia.hu, saját szerkesztés)

A kistérséget ezeken a szinteken kívül, kedvezőtlen társadalmi és gazdasági helyzetéből adódóan az LHH kistérségek közé, azaz a leghátrányosabb helyzetű kistérségekbe tartozik, azon belül a 13. helyet foglalja el.

A kistérség településein közel 66 ezer fő él, akiknek mintegy 28 százaléka cigány.

Elhelyezkedését tekintve az Észak-magyarországi régióhoz tartozik, azon belül a Borsod-Abaúj-Zemplén megye nyugati részén található, északról Szlovákia, nyugatról egy részen Nógrád megye, délről Heves megye, keletről pedig a Kazincbarcikai kistérség határolja. A települések jellemzően a völgyekben fekszenek. A térség

8. ábra Az Ózdi kistérség elhelyezkedése

Forrás: www.hiszi-map.hu

legnagyobb folyóvize a Sajó, ebbe torkollik a Hangony-patak, melynek völgyében található a kistérség központja: Ózd városa. Ózdtól nyugatra húzódik az Ózdi-dombvidék, délre pedig a Hegyhát található, majd az egyedülálló természeti szépségeket rejtő Upponyi-hegység. A Hegyhát völgyeiben a Csernely-patak folyik végig, ez a patak táplálja a Lázberci-víztározót. A Sajó bal oldalán a Putnoki-dombság helyezkedik el.

Az Ózdi kistérség 548,39 km² területen helyezkedik el. A Bükk hegység és a szlovák határ között medence jellegű dombságok alakultak ki. A Sajó-völgye teraszos jellegű, 150-200 méteres átlagos tengerszint feletti magasságban fekszik, a Putnoki-dombság pedig 200-300 méteren. A dombság felszínét agyagos, homokos üledék fedi, miocén rétegeiben jelentős barnaszén található. Az Ózdi-dombvidék Borsodnádasd, Arló és Domaháza közötti területe része a Tarnamenti Tájvédelmi Körzetnek. Felszíne fiatal tengeri üledék, agyag, agyagmárga, homokkő, miocén széntelepes rétegek és miocén vulkáni tufa. A felszínt suvadásos formák is gazdagítják.

A kistérség éghajlata mérsékelt hűvös és mérsékelt száraz. A napos órák száma 1850 körül mozog évente. Ebből nyáron 700-750 óra, télen 150-180 óra. Az éves középhőmérséklet: 10 Celsius-fok körüli. Fagymentes napok száma: 165-170. Éves csapadék mennyisége: 600-700 milliméter között, ennek nagyobb része nyáron hullik. Télen kb. 40-45 napon keresztül borítja összefüggő hótakaró a talajt.

(www.hu.wikipedia.org/) Szőke Klaudia

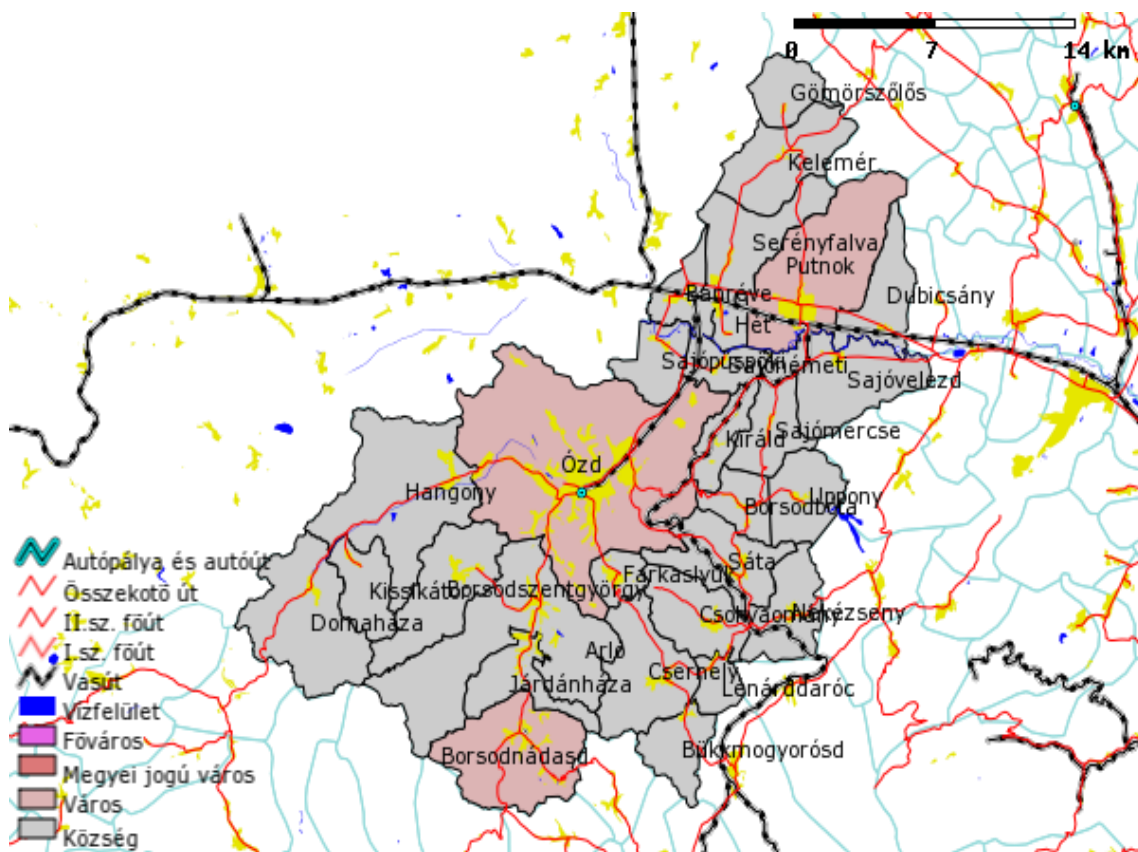
4.1. A kistérség megközelítése

A kistérség Miskolctól, a régió központjától mintegy 50 kilométerre északnyugati irányban fekszik, hasonló távolságra található további két másik megyeszékhely, Eger és Salgótarján is. Közúton Budapesttől 160 km-re van az Ózdi kistérség. A megyeszékhelyről a 26-os számú főközlekedési útvonal biztosítja az egyik kapcsolatot, illetve Heves megye irányába a 25-ös számú főközlekedési út. (3.ábra)

Ózd közelében, a várostól 12 kilométerre húzódik Szlovákia határa. A kistérség fejlődésének jelentős akadálya a kistérség rossz közúti és vasúti megközelíthetősége mind a főváros, mind a megyeszékhely irányából. A fő közlekedési folyosót jelentő 25. és 26. számú utak több helyen vezetnek át szintbeli vasúti kereszteződésen, szűk keresztmetszetű lakott szakaszokon és alacsony teherbírású hidakon. A rossz megközelíthetőség, a régi hidak is az egyik gátja annak, hogy nem képes megfelelő ütemben fejlődni a kistérség, mert ezek a tényezők, valószínűleg amitől nagyobb beruházások nem tudnak létesülni

A másik nagy jelentőségű probléma az autópálya hiánya jelenti, Szükség lenne rá, hogy közvetlen autópálya kapcsolata legyen, de úgy gondoljuk mai helyzetét tekintve akár az országnak is, nincs arra kilátás h autópálya épüljön egyelőre, ha ésszerűen próbálunk gondolkodni. A két lehetőség közül nagyobb szükségességét érezzük annak, hogy a 25-ös illetve a 26-os számú főútvonal helyreállítását tartsák szem előtt. Készítettünk is egy olyan fejezetet ahol a kistérség közlekedés fejlesztési stratégiáját foglaljuk össze. A 3. ábrán láthatjuk a 25-ös illetve a 26-os számú főutat.

Fontos megemlíteni, hogy az Ózdtól mintegy 150 kilométerre lévő fővárost a kistérségből 2 és negyed óra alatt lehet személygépkocsival közúton elérni Ez azonban nem mindenkinek egyformán adott, főként akkor, ha hozzá tesszük, hogy 2008-ban a 100 lakosra jutó személygépkocsi száma (19,4 db) alig valamivel haladta meg az országos minimumot (17,7 db, Bodrogi közti kistérség). Az országos átlag 2008-ban 30,46 db volt. 2010-ben az országos átlag 29,88 db-ra csökkent a népesség csökkenéséből adódóan. Ózdon ez az érték 22 db volt és a kistérségi átlag ebben az évben 20,64 volt. A kistérségen belül Keleméren volt a

10. ábra A kistérség közlekedési hálózata (Forrás: <http://teir.vati.hu>)

4.2. A kistérség települései

Az Ózdi kistérség központja, Ózd, ami a megyeszékhely után (Miskolc) a megye legnépesebb városa. Az észak-magyarországi iparvidéken, Miskolctól 60 kilométerre, északnyugatra található. Az Északi-középhegységhez tartozó Gömöri-Hevesi dombság völgyeiben kiépített település. A „hét domb városa”, ugyanis hét irányból lehet megközelíteni.

(Forrás: www.wikipedia.org).

Mivel a megye második legnépesebb városa, így a kistérség központjaként, Ózd népessége a legnagyobb a többi kistérségi településhez képest. A lakónépesség száma 34395 fő volt 2010-ben, ami a kistérség lakónépességének 51,5 %-a. 2012-re 33750-re csökkent a lakónépessége. Fejlettségét tekintve, szinte egyetlen fejlett település tartozik a kistérséghez. Ebbe a kategóriába még Hangonyt és Putnokot tudnánk besorolni, de nem olyan mértékű a fejlettsége, mint a kistérség központjának, Ózdnak. A kistérség alapvetően aprófalvas szerkezetű: hét faluban 500 fő, további 18-ban 1000 fő alatti a lakosság száma

A kistérség 29 településből áll:

Arló, Bánréve, Borsodbóta , Borsodnádásd, Borsodszentgyörgy, Bükkmogyorósd , Csernely , Csokvaomány , Domaháza , Dubicsány, Farkaslyuk , Gömörszőlős , Hangony , Hét, Járdánháza, Kelemér, Királd , Kissikátor , Lénárddaróc , Nekézseny, **Ózd** , Putnok, Sajómercse , Sajónémeti , Sajópüspöki, Sajóvelezd , Sáta , Serényfalva , Uppony

(Forrás: teir.vati.hu)

A szolgáltatásokat tekintve Ózdon működik az egyetlen bölcsőde a kistérségben, ami meglehetősen megnehezíti a többi településen lakók életét, abból a szempontból, hogy a szülők nem tudják elhelyezni a gyermekeiket, hogy visszatudjanak menni dolgozni, kivéve ha a nagyszülők segítségére tudnak számítani, hogy ők vigyázzanak a kisgyerekekre.

A gyógyszerterek számát figyelembe véve 7 db működik Ózdon és ezeken kívül 5 db működik a kistérségben a 2010-es adatok szerint.

A házi gyermekorvosok száma 9 fő volt és a háziorvosok száma 12 fő volt 2010-ben.

Szőke Klaudia

A települései közül 3 város a többi 26 település község besorolású, amit az 4. táblázatban foglaltunk össze. Az 10. ábrán láthatjuk, hogy a kistérségen belül hol helyezkednek el térképen a települések. A városok világos pirossal vannak jelölve. A három város, tehát Ózd, Putnok és Borsodnádásd.

4. táblázat A kistérség településeinek csoportosítása több szempontból (<http://docs.google.com>)

Települések száma		29
Jogállás szerint	→ Város	3
	→ Község	26
Kedvezményezett települések száma		26
Típus szerint	→ Társadalmi- Gazdasági szempontból elmaradott	26
	→ Országos átlagot jelentősen meghaladó munkanélküliséggel sújtott	26

Szőke Klaudia

4.3. A kistérség gazdasága

A kohászat és a bányászat összeomlása, megszűnése után az utóbbi években érzékelhető fejlődést jelent az új iparágak meghonosodása, az egyéni és kisvállalkozások erősödése, amelynek az Európai Unió pályázati lehetőségei további lendületet adnak. A térség gazdaságát erősíti az évente megrendezett Gömör Expó és az Ózdi Termékbemutató és Vásár.

Az élelmiszeripar elsősorban a közvetlen lakossági fogyasztásra szánt, kisüzemi módszerekkel előállítható termékekre koncentrálódik. Nagyobb volumenű élelmiszerfeldolgozás nem alakult ki sem a növénytermesztéshez, sem az állattartáshoz kötődően. A térségben több pékség és térsztagyártó üzem található, ezek főként a helyi igényeket elégítik ki.

A kistérségben a feldolgozóipar fejlődött a legtöbbet, itt figyelhető meg a technológiai megújulás, korszerűsítés, a piaci igényekhez történő rugalmas alkalmazkodás. A fémfeldolgozó-ipar tevékenységi területén a fejlesztések eredményeként érzékelhető a foglalkoztatottak körében a lassú növekedés. Az elektronikai, villamos berendezéseket gyártó területen a régióba települt tőkeerős befektetők – a General Electric, a Saia Burgess – megváltoztatták a térség korábbi arculatát, s megalapozták az ágazat hosszú távú jelenlétét. Az építőanyag-ipart a Serényfalván található, putnoki téglagyár néven ismert üzem képviseli, amely a térség legrégebbi ipari vállalatai közé tartozik.

(Forrás: www.ozdkisterseg.hu/)
Cseri Dalma

Mezőgazdaság és erdőgazdaság

A történelmi múltban a térség lakossága mindvégig elsősorban erdőgazdálkodásból és állattenyésztésből élt, földművelésre csak a Sajó völgyében és az enyhébb domboldalakon van lehetőség. A földek ma is csekély eltartóképességűek.

A termőterületből 59,9%-ot képviselnek az erdők, ezt követi 25,2%-kal a szántó. Jelentősnek mondható a gyepterületek aránya, amely 12,9%. A gazdasági szervezetek túlnyomórészt erdőműveléssel, fakitermeléssel foglalkoznak, az egyéni gazdaságok azok, amelyek főként a szántóföldi művelést, kalászosok termesztését végzik és a gyepterületeken, illetve azokhoz kapcsolódóan állattartást folytatnak.

- Növénytermesztés
- Állattenyésztés
- Vadgazdálkodás

(Forrás: www.ozdkisterseg.hu/)

A kistérség gazdaságának átalakulását a foglalkoztatási szerkezet változása is jelzi. Az 1990-es népszámlálás adatai szerint a térségben az aktív keresők 5,1 %-a a mezőgazdaságban, 62,8%-a az ipar és építőipar területén, míg 32,1%-a a szolgáltatások területén dolgozott. Ezzel szemben 10 évvel később, a 2000-es népszámlálási adatok szerint a foglalkoztatottak aránya jelentősen eltolódott a szolgáltató szektor felé. A mezőgazdaságban már csak 1,9%-ot foglalkoztatnak, az iparban és építőiparban 44,1%-ot, míg a szolgáltatásokban 54%-ot.

A munkanélküliek között magas a tartós munkanélküliek aránya, jellemzően az alacsony iskolai végzettséggel rendelkezők körében. Emellett a kvalifikált szakmunkások iránt megnőtt a kereslet, egyes területen már a hiányuk is számottevő.

(www.ozdkisterseg.hu/)

Cseri Dalma

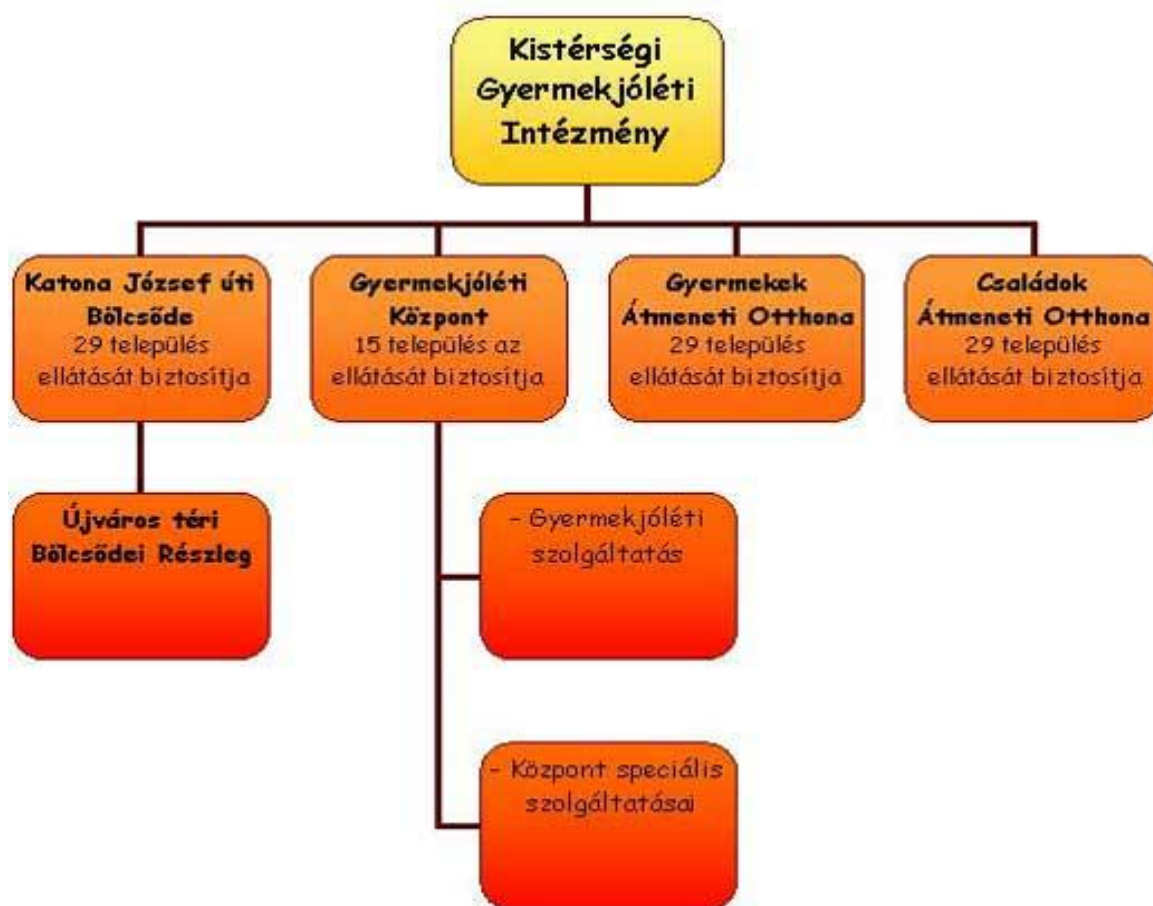
4.4. Egészségügy, szociális ellátás

A kistérség városaiban és nagyobb községeiben az egészségügyi szolgáltatások kiépültek, esetenként kimagasló színvonalon. A kistelepülések nem mindegyike tudja vállalni önállóan az egészségügyi alapellátás biztosítását, ezért úgynevezett körorvosi rendszerben működnek a háziorvosok. Fogorvosi ellátás Ózdon, Putnokon, Arlóban és Borsodnádásdon működik.

- Kézenfogva Szociális Szolgáltató Központ
- Kistérségi Gyermekjóléti Intézmény

A Kistérségi Gyermekjóléti Intézmény négy szakmai egysége 2008. évben az Ózd Kistérség Többcélú Társulása településeinek biztosította a törvényben meghatározott gyermekjóléti alapellátások körét.

Az 11.ábrán láthatjuk, a Kistérségi Gyermekjóléti Intézmény feladatait és céljait mekkora lefedettségben tudja ellátni a kistérségben és azt is felsorolja, hogy mely intézmények látják el ezeket a feladatokat. (Szőke Klaudia Vivien)

11. ábra Kistérségi Gyermekjóléti Intézmény feladatai és céljai (Forrás: www.ozdkisterseg.hu/)

Az Ózd kistérség Többcélú Társulás 2006. január 1-jétől szociális alapszolgáltatások keretében a családsegítést, a házi segítségnyújtást, szenvedélybetegségek közösségi ellátását biztosítja. Ezeket a szolgáltatásokat Ózd, Putnok és Borsodnádasd saját intézményei útján látja el. Ózd külön megállapodása keretében a Területi Szociális Gondozási Központ tizennégy, az Esély Gondozóház nyolc település lakosságának biztosítja a szolgáltatásokat. A Kézenfogva Szociális Szolgáltató Központ 2007-től a társult települések lakosai részére biztosítja az időskorúak ellátását és az alapszolgáltatásokat. Borsodnádasd kettő, míg Putnok tizenkettő település részére biztosítja a szociális alapszolgáltatásokat.

(Forrás: www.ozdkisterseg.hu/)

A kistérségben egy darab önkormányzati bölcsőde működik, Ózdon. Ez a bölcsőde maximális kihasználtsággal működik, sőt, például 2010-ben 132%-os volt a férőhelyek és a beiratott gyerekek számának aránya. A „kistérség bemutatása társadalmi-gazdasági mutatók segítségével” című fejezetben ezt részletesen is elemezzük (Szőke Klaudia Vivien)

4.5. Közoktatás, kultúra

- Az Ózd Kistérség Többcélú Társuláshoz 35 óvodai (2423 gyermek), 25 általános iskolai (7075 gyermek), 3 középiskolai intézmény és egy Nevelési Tanácsadó tartozik.
- Könyvtárellátási Szolgáltató Rendszer: Az ózdi Városi Könyvtár 23 kistélepkülésen biztosítja a könyvtári ellátást együttműködve a fenntartó önkormányzatokkal. Az Ózdi Kistérség minden településén megvalósult a könyvtári alapszolgáltatás.

Az Ózdi kistérség esetében nyolc olyan településen nincs óvoda, ahol a 3-5 évesek száma 1 és 12 fő közötti. Ózdon, ahol a korosztály létszáma 1252 fő, 15 óvoda, illetve tagóvoda működik. Iskola egyáltalán nincs 13 községben. A 6-13 éves gyerekek száma ezt a legtöbb helyen nem is indokolja, viszont Sajónémetiben, Sajópüspökiben és Sajóvelezden, ahol 61-75 fő közötti a korcsoport létszáma, az alsó tagozat talán hiányként is értelmezhető. Csak alsó tagozat működik Domaházán, Nekézsenyben és Serényfalván.

Nyolc évfolyamos iskola 13 településen működik, amelyeken a 6-13 éves gyerekek száma 79-3482 fő közötti. Utóbbi természetesen Ózdra vonatkozik, ahol kilenc általános iskola működik. Puntokon kettő, Borsodnádason egy iskola van. Napközi tíz településen van, illetve Arlón az alsó tagozatosok számára iskolaotthonos oktatás biztosított.

Az óvodai adatlapok összesítése szerint 2557 óvodás jár, illetve van beíratva a kistérségi intézményekbe, akik közül 40,7 százalék halmozottan hátrányos helyzetű (HHH).

Helyi becslések szerint az egyik ózdi óvodába (somsályi) és a csernelyibe kizárólag cigány gyerekek járnak. Ózdon másik öt intézményében is 90-99 százalék a roma gyerekek aránya. A kistérségben 80 százalék vagy a feletti a roma arány Arlón, Domaházán és Sajónémetiben, de másik 11 óvoda 50 százalék körüli vagy magasabb aránya is előrehaladott gettósodásra utal.

Az intézmények kétharmadában (20 óvoda) az átlagos csoportlétszám meghaladja a közoktatási törvényben maximalizált 25 fős határt.

Az egész kistérség férőhelyproblémáját jelzi, hogy négy óvodában (somsályi és Árpád vezér úti Ózdon, Borsodszentgyörgy, Csernely) 30 fő feletti az átlagos csoportlétszám, és mindössze két településen (Borsodbóta, Sáta) 20 fő alatti. A férőhely-kihasználtságról a 2010. októberi állapot szerinti információink vannak. A kistérség egészében a kihasználtság 98,3 százalékos, Ózdon 104,5 százalékos. Nagyon zsúfolt az óvoda Keleméren, ahol a férőhely-kihasználtság 132 százalékos, de Farkaslyukon is 105 százalékos. Hangonyban 100 százalék,

miközben Domaházán 95, Arlón 94,6, Járdánházán pedig csak 88,7 százalékos az óvodák férőhely-kihasználtsága. Ózdon a zsúfoltság ellenére is jelentős az elutasított felvételi kérelmek száma.

A kistérség óvodáiban összesen 195 óvodapedagógus dolgozik (ebből 108 Ózdon), akik közül szinte mindenki szakképzett. Így a kistérségben egy óvónőre átlagosan 13 gyerek jut, de a leterheltségben vannak különbségek.

A kistérség 21 iskolájában – az iskolai adatlapok összesítése alapján, Nekézseny adatai nélkül –6797 gyerek tanul. Az intézmények egy részét az önkormányzatok saját fenntartásban működtetik, másik részüket társulások formájában. Önállóan fenntartott általános iskola hét, többcélú intézmény öt, intézményfenntartó társulásban fenntartott kilenc van.

(Forrás: <https://docs.google.com>)

(Szőke Klaudia)

4.6. Látnivalók, turizmus

A térségben több múzeum és kiállítóhely működik. Ezeken kívül az odalátogatók az épített örökségeket, illetve a természeti értékeket tekinthetik meg.

LÁZBÉRCI-VÍZTÁROZÓ kedvelt kiránduló- és horgászhely Upponyban. Partján tanösvények haladnak, amelyeken pihenő, tűzrakóhelyeket is kialakítottak. A tengerszint felett 200 m magasságban elterülő érdekes Y alakú tározó 77 hektáros. Természetvédelmi területen fekszik, ezért a látogatására vannak bizonyos korlátozások.

12. ábra Lázberci-víztározó (Forrás: <http://ozdkisterseg.hu>)

UPPONYI-SZOROS: Az Upponyi-hegység geológiailag legértékesebb és egyúttal legszebb része a 400-500 méter hosszúságú Upponyi-sziklaszoros, hazánk egyik legnagyobb szurdoka. Mészköoldalával, karsztos jellegű, meredek sziklafalával és kőfülkéivel különleges élmény.

ARLÓI- TÓ A 8,1 hektáros tó a múlt századi felszín alatti bányaművelés miatt bekövetkezett külszíni „suvasdás”, hegycsuszamlás eredményeként jött létre. Ma kedvelt üdülő- és horgászhely.

TÚRAÚTVONALAK

A kistérség természeti adottságai, az erdős, völgyekkel tagolt hegyvidék szépsége kiváló lehetőségeket nyújt a gyalogos és kerékpáros turizmusnak, illetve a könnyebb utakat kedvelő kirándulóknak is. Ózd és Borsodnádasd között az egykori vasút nyomvonalán kiépített 20 km-es aszfaltozott kerékpárúton is megközelíthetőek a völgy látnivalói. A környező erdőségek kocsútjai is alkalmasak a hegyikerékpározásra. A Sajó-folyó különösen a magasabb vízállása esetén alkalmas a vízi-turizmusra. Sajópüspökinél és Sajóvelezdnél tervezik kikötő kialakítását a települések. Ilyen túraútvonal az országos kék túraútvonal, a Kohász Út kék kereszt vagy a sárga turistajelzésű útvonal vagy a Szalamandra tanösvény is. (Forrás: <http://ozdkisterseg.hu>)

MOHOS-TAVAK, KELEMÉR: A suvadással keletkezett két kis lápszem - növényvilága és keletkezési kora miatt is - legértékesebb természeti kincsek közé tartozik a kistérségben. A Kis-Mohos-tó megközelítően 16 ezer éves, a Nagy-Mohos idősebb.

13. ábra Mohos tavak Keleméren (Forrás: <http://www.greenfo.hu>)

A többi turisztikai látványosság 5. számú táblázatban összesítettük.

5. táblázat - A kistérség látnivalói (Forrás: www.ozdkisterseg.hu/)

Múzeum, kiállítóhely	Épített örökség	Természeti érték
» Városi Múzeum, _ ipari skanzen, Ózd	» Római katolikus templom, _ Ózd-Szentsimon	» Mohos-tavak, Kelemér _
» Gömöri Múzeum, Putnok	» Körtemplom, Kissikátor _	» Lázbérci-víztározó _
» Holló László Galéria, Putnok	» Vay-kastély, Dubicsány _	» Upponyi-szoros _
» Szeleczky-emlékház, Nekézseny	» Serényi-kastély, Putnok	» Arlói-tó _
» Tompa Mihály Emlékház, _ Gömöri Sírjelgyűjtemény, Kelemér	» Gyári középületek (Olvasó, Kaszinó, stb.), Ózd _	» Néhány túraajánlat

14. ábra Tiszti kaszinó-Ózd (Forrás: <http://ozd.utisugo.hu/>)

15. ábra Gömöri Múzeum (Forrás: <http://www.museum.hu/>)

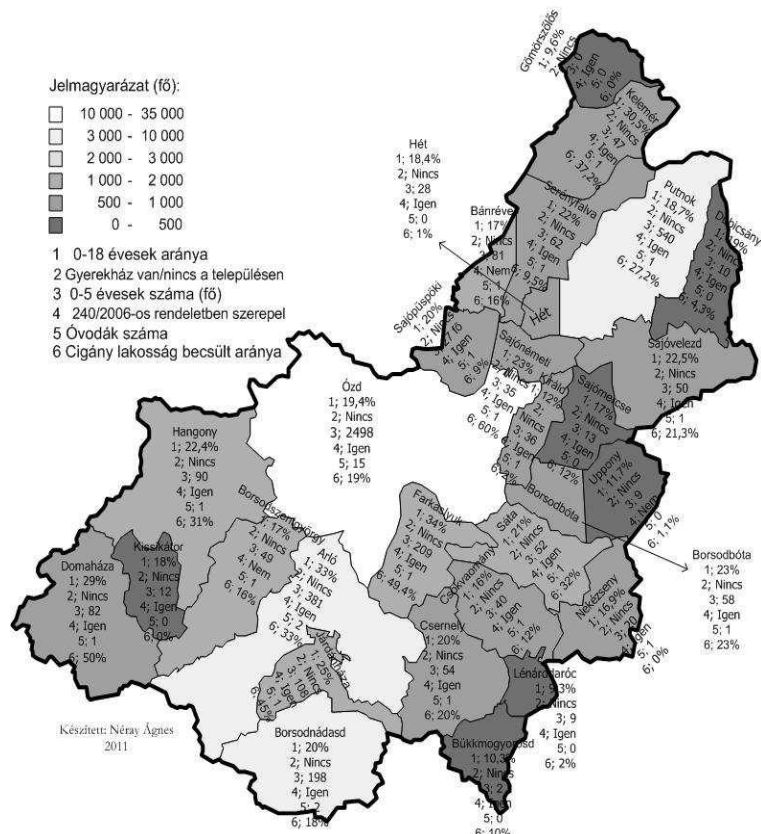
4.7. Civil szervezetek

Az elektronikus bírósági nyilvántartás szerint az Ózdi kistérség településein összesen 354 bejegyzett társadalmi szervezet működik. (Ózdon 185, Putnokon 43, Borsodnádason 14.) Egyetlen szervezet sincs Bükkmogyoródon, Dubicsányban és Lénárdarócon. A bejegyzett szervezetek többsége önkormányzati közalapítvány, sportegyesület, iskolaalapítvány, polgárőr egyesület. Ezeken túl 19 településen (elsősorban természetesen Ózdon) létezik olyan alapítvány, egyesület, amely – tevékenysége, célja szerint – kapcsolódhat/kapcsolható a Gyerekesély program egyes elemeihez. (Ezekről ad összegzést a 16. tábla.) Mindenestre a civil szervezetek tényleges működésének feltérképezése után meg kell találni azokat a civil partnereket, akiknek együttműködésére lehet számítani a közös célok mentén. A hátrányos helyzetű térségek jellemzője a civil aktivitás alacsony szintje, a forrásteremtés nehézségei, a humánkapacitás és az infrastruktúra hiánya. Mindezek ellenére szükség van a civilekkel való partnerségi, együttműködési kapcsolatok kialakítására, amely egyrészt segítheti megerősödésüket, aktivizálásukat, másrészt szereplői lehetnek a későbbi fenntarthatóságnak. (Forrás: <https://docs.google.com>)

(Szőke Klaudia Vivien)

4.8. A kistérség bemutatása társadalmi-gazdasági mutatók segítségével

Az előző fejezetek alapján körvonalázódhatott bennünk a kistérség jelenlegi helyzete, amelyet ebben a fejezetben társadalmi és gazdasági mutatókkal is szeretnénk bemutatni.

16. ábra A kistérség adott mutatók szerinti település szintű adatai (2010)

Az 16. ábrát statisztika adatok alapján illetve a kistérségben gyűjtött adatok alapján állították össze.

A 6. táblázat az iskolai és óvodai szolgáltatásokra vonatkozó helyzetet mutatja be társadalmi mutatók segítségével. Leírja, a 3-5 évesek és a 6-13 éves közötti gyermekek számát, valamint az 1-4 osztályos illetve a 4-8 osztályos általános iskolákat is, hogy melyik településen elérhetőek az általános iskolai napközivel együtt. Végül az óvodák település szintű elérhetősége is látható, amit már az 16. ábra is bemutatott.

Megnéztük a 2012-es adatok alapján milyen besorolást kap a kistérség, B-A-Z megye kistérségeihez (összesen 15 db) viszonyítva.

Az Ózdi kistérség a 2. helyet foglalja el a Miskolci kistérség után a lakónépesség számának és a 3-5 évesek számának mutatója alapján. Sajnos a többi mutatóról nem találtunk elegendő adatot, hogy viszonyítani tudjuk azokat.

6. táblázat Iskolai és Óvodai szolgáltatások Forrás: <https://docs.google.com>

Település	Lakó- népesség 2012	3-5 évesek száma (fő)	Óvoda	6-13 évesek száma (fő)	Általános iskola 1-4 osztály	Általános iskola 4-8 osztály	Iskolai napközi
Arló	3 686	192	+	621	+	+	-
Bánréve	1 271	30	+	105	+	+	+
Borsodbóta	857	29	+	92	+	+	+
Borsodnádásd	3 007	88	+	276	+	+	+
Borsodszentgyörgy	1 135	24	+	96	+	+	-
Bükkmogyorósd	119	1	-	7	-	-	-
Csernely	806	22	+	79	+	+	-
Csokvaomány	843	13	+	19	-	-	-
Domaháza	816	40	+	111	+	-	-
Dubicsány	285	5	-	29	-	-	-
Farkaslyuk	1 759	116	+	290	+	+	-
Gömörszőlős	77	1	-	4	-	-	-
Hangony	1 480	47	+	192	+	+	+
Hét	493	12	-	45	-	-	-
Járdánháza	1 792	71	+	228	+	+	+
Kelemér	525	30	+	83	+	+	-
Királd	834	20	+	43	-	-	-
Kissikátor	312	11	-	27	-	-	-
Lénárdaróc	289	3	-	15	-	-	-
Nekézseny	735	10	+	62	+	-	-
Ózd	33 750	1252	+	3482	+	+	+
Putnok	6 634	195	+	677	+	+	+
Sáta	221	32	+	105	+	+	+
Sajómercse	493	6	-	23	-	-	-
Sajónémeti	503	16	+	62	-	-	-
Sajópüspöki	826	21	+	61	-	-	-
Sajóvelezd	1 037	33	+	75	-	-	-
Serényfalva	970	38	+	108	+	-	+
Uppony	309	3	-	15	-	-	-
Ózdi kistérség	65 864	2329	21	6927	16	13	10

Az Ózdi kistérség égető gondja a gyerekek napközbeni ellátásának megoldatlansága, amelynek fejlesztése alapvető feladat. Bölcsőde egyedül Ózdon van, és itt működik a kistérség egyetlen családi napközije is. Így a kistérségben élő majdnem kétezer 0-2 éves gyerek számára alig több mint száz férőhely van (a gyakorlatban ezek szinte kizárólag az ózdi gyerekek számára biztosítanak ellátást).

Biztos kezdet gyerekház (lásd 2.fejezet) a gyerekszám alapján számos településen szükség lehet, Arló és Farkaslyuk (Ózd, Borsodbóta, Putnok) jelezte is ezt az igényét. Az óvodák kétharmada zsúfolt, az átlagos csoportlétszámok meghaladják a közoktatási törvényben maximalizált 25 fős létszámhatárt.

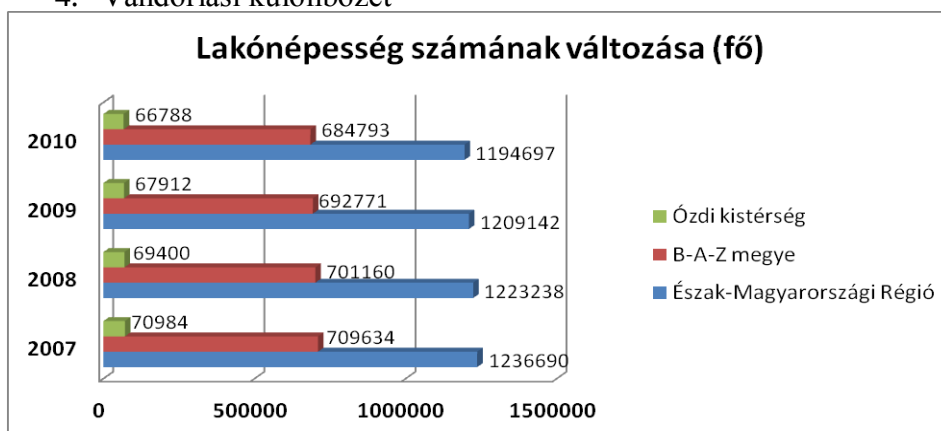
Szintén probléma, hogy a jellemzően magas gyerekszámok és jelentős anyagi nélkülözés ellenére nyári étkeztetést mindössze 11 önkormányzat biztosít, nyári napközi mindössze egyetlen községben (Kelemér) működik. A gyerekeket célzó egyéb szolgáltatások terén is jelentősek a hiányok: a pedagógiai szakszolgálat a települések egy részén egyáltalán nem, vagy rendkívül alacsony óraszámokban érhető el, gyógytorna csak Ózdon van, korai fejlesztés egyáltalán nincs a kistérségben.

Az óvodákban és iskolákban szintén komoly gond a fejlesztő szakemberek és a szakmai munkát támogató egyéb munkatársak hiánya, illetve fejlesztő tevékenységekben való részvételük alacsony aránya. A szegregált körülmények között élők helyzetét javító szolgáltatások biztosítása, illetve fejlesztése a jelenlegi erőforrásokkal megoldhatatlan probléma.

(Forrás: <https://docs.google.com>)

Vizsgált társadalmi mutatók:

1. Lakónépesség számának változása
2. Egy lakásra jutó lakónépesség
3. Természetes szaporodás
4. Vándorlási különbözet

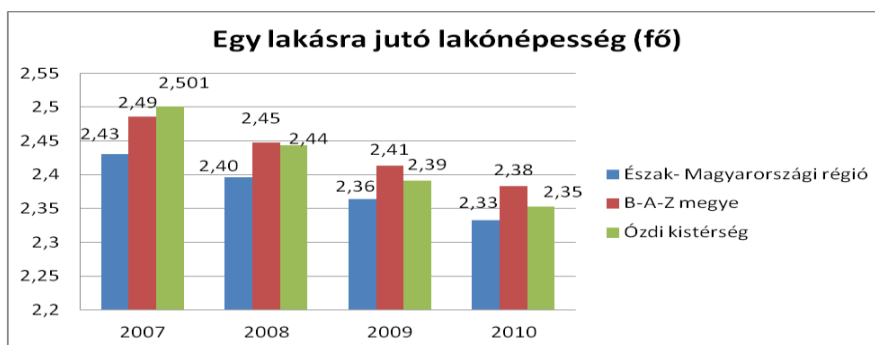

17. ábra Lakónépesség számának változása (Forrás: Saját szerkesztés TEIR adatokkal, Szőke Klaudia)

A diagram (17. ábra) jól mutatja, hogy lassú mértékben csökken a lakónépesség száma évről évre. Munkahelyek teremtésével és a megélhetési körülmények mérséklésével és jobbá tételével a további csökkenés kiküszöbölhető lesz.

Attól függetlenül, hogy a jelenlegi helyzetét tekintve az egyre csökkenő lakónépességet mutat a kistérség, ez a korábbi évtizedekre nem volt elmondható. Kedvezőbb értékek jellemezték.

Az Ózdi kistérség Borsod-Abaúj-Zemplén megye második és az Észak-magyarországi régió negyedik legnépesebb kistérsége. 2008-ban az állandó népessége 74.759 fő volt, a megye népességének 10%-a. Népsűrűsége 138 fő/km², ami igen magasnak mondható, a megyében csak a Miskolci kistérség előzi meg ebben a mutatóban. A kistérség népességszáma az 1970-es évekig dinamikusan növekedett, elérve a közel 100.000 főt, köszönhetően az ipar fejlődésének. Az 1980-as évektől ez a trend megfordult, mert a gazdasági leépülés következtében jóval alacsonyabb lett a gyermekvállalási hajlandóság, illetve többen elköltöztek. Ez a tendencia a mai napig tart a térségben és a megyei és a régiós átlagnál is nagyobb mértékű csökkenés figyelhető meg. A 2008-as népességszám 5,7%-al alacsonyabb a 2000. évihez képest. Ugyanez az arány a megyében 4,2%, a régióban pedig 3,7. Említést kell tenni a roma lakosság számáról is, mely a térségben igen magas arányt mutat. A kistérségben a 2001-es népszámlálás adatai szerint 6 761 ember vallotta magát cigány nemzetiségűnek, ebből Ózdon 38%-uk lakik. Az elmúlt években arányuk becslések szerint jelentősen emelkedett, beszélnek 10-12 ezer főről is.

18. ábra- Egy lakásra jutó lakónépesség (fő) (Forrás: saját szerkesztése TEIR adatok alapján)

Az egy lakásra jutó lakónépesség száma a négy év adatai alapján (18.ábra) átlagosan 2,38 fő jut egy lakásra régiós szinten, amely alacsonyabb érték a megyei illetve a kistérségi átlagot figyelembe véve. A megyei átlag 2,43 fő/lakás és a kistérségi átlag 0,01-dal alacsonyabb értéket mutat, azaz 2,42 fő/lakás.

Ennek a mutatónak eredményei is alátámasztja azt, hogy mért is tartozik a leghátrányosabb helyzetű kistérségek közé. Csökkenő tendenciát mutatnak az diagram értékei. Ugy gondolom, ahhoz, hogy ez az érték növekedni tudjon, ennél és a többi érték esetében, olyan stratégiai és operatív programokra, célokra, fejlesztési lehetőségek megalkotására és megvalósítására van szükség hogy ki tudjon lépni jelenlegi helyzetéből.

A vezetékes vízzel ellátott lakások aránya a települések egy részén 80-100 százalék, még öt községben 50 százalék alatti. Az adatok összevetése alapján az látszik, hogy a legrosszabb helyzetű települések Arló, Farkaslyuk és Domaháza, ami önmagában nem jelenti azt, hogy a többi település sokkal jobb helyzetben lenne.

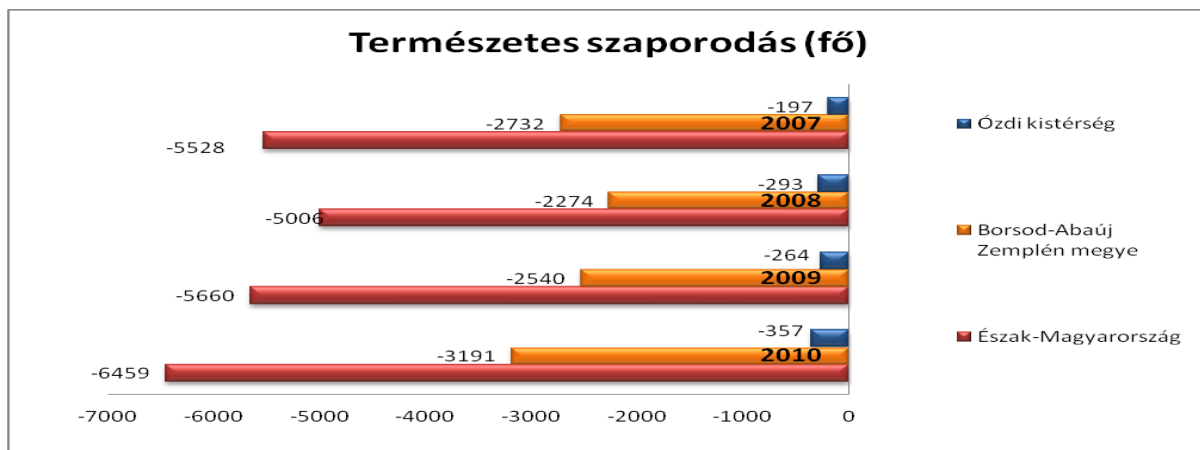
A kistérség egyik legnagyobb problémája a szegregátumok és a szegregált lakókörnyezetben élők magas száma. Az erre vonatkozó hiányos adatok és információk ellenére is tudható, hogy csak Ózdon 16 szegregátum létezik, amelyekben összesen mintegy hatezer ember él. A kistérség egészében pedig – különböző források és tapasztalatok összevetése alapján – 23-29 szegregátum van. Ez pedig a térbeli izoláción túl együtt jár a szélsőséges lakáskörülményekkel, a szolgáltatások hiányával, a többdimenziós kirekesztettséggel. (Forrás: <https://docs.google.com>)

7. Táblázat magyarázata

1. Lakás-állomány 2010
2. Önkormányzati lakások száma 2010
3. Közcsatornahálózatba bekapcsolt lakások aránya (%),2010
4. Közüzeti ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakások aránya (%), 2010
5. Gázzal fűtött lakások aránya (%), 2010
6. Árammal ellátott lakások aránya (%)
7. Életveszélyes lakások aránya (%)
8. Komfort nélküli lakások aránya (%)
- 9.

7. táblázat - Lakásjellemzők a kistérség településein, 2010. (jegyzői adatok alapján)

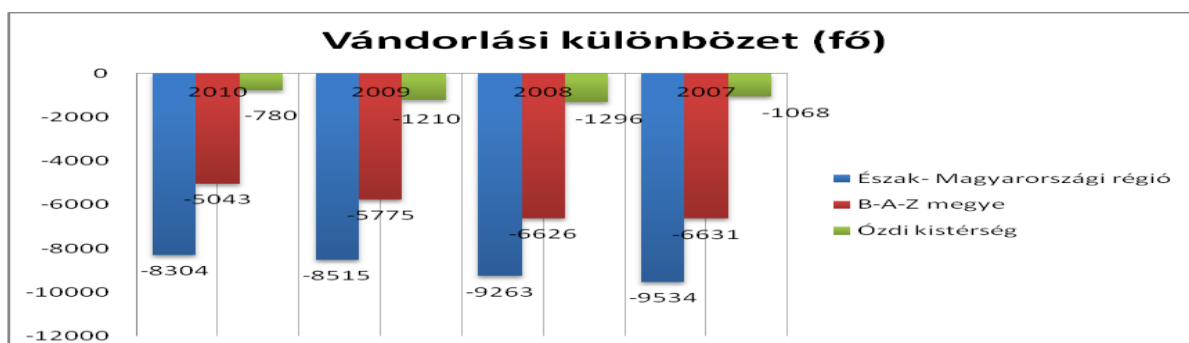
Település	1	2	3	4	5	6	7	8
Arló	1171	0	0,00%	67,04%	43,55%	100,00%	1	23,0%
Bánréve	556	0	14,03%	70,68%	78,24%	100,00%	n.a	n.a
Borsodbóta	358	0	76,82%	71,79%	53,63%	100,00%	2	22,0%
Borsodnádasd	1386	3	29,29%	93,65%	70,27%	100,00%	1	10,0%
Borsodszentgyörgy	484	0	0,00%	74,38%	45,45%	100,00%	0	15,0%
Bükkmogyorósd	108	0	61,11%	51,85%	52,78%	100,00%	n.a	30,0%
Csernely	459	3	60,35%	37,69%	41,61%	100,00%	15	60,0%
Csokvaomány	450	25	60,89%	26,44%	49,56%	99,00%	0	7,2%
Domaháza	344	2	16,86%	68,60%	4,94%	100,00%	n.a	n.a
Dubicsány	121	0	75,21%	80,17%	56,20%	100,00%	n.a	n.a
Farkaslyuk	656	74	43,45%	82,16%	50,00%	100,00%	1	10,0%
Gömörszőlős	48	n.a	66,67%	20,83%	29,17%	100,00%	n.a	n.a
Hangony	617	n.a	0,00%	60,94%	48,62%	100,00%	1	30,0%
Hét	214	1	0,00%	81,78%	79,91%	100,00%	0	7,0%
Járdánháza	651	12	0,00%	73,43%	46,39%	98,00%	n.a	30,0%
Kelemér	181	n.a	47,51%	17,68%	26,52%	100,00%	n.a	n.a
Királd	413	36	59,08%	83,29%	31,23%	100,00%	0	5,0%
Kissikátor	129	1	0,00%	75,19%	65,12%	100,00%	n.a	n.a
Lénárdaróc	171	0	60,23%	24,56%	56,14%	100,00%	0	20,0%
Nekézseny	343	0	65,01%	44,90%	64,72%	100,00%	0	30,0%
Ózd	14923	1058	57,43%	88,61%	53,90%	100,00%	0,6	23,0%
Putnok	2600	42	61,38%	76,58%	54,54%	100,00%	1	1,0%
Sajómercse	130	0	0,00%	54,62%	36,15%	100,00%	1	35,0%
Sajónémeti	249	0	0,00%	50,20%	30,92%	79,00%	10	18,0%
Sajópüspöki	205	2	0,00%	74,63%	66,83%	100,00%	0	15,0%
Sajóvelezd	317	0	0,00%	74,76%	59,31%	100,00%	0	30,0%
Sáta	542	0	58,49%	18,27%	43,36%	100,00%	0,5	8,0%
Serényfalva	369	1	0,00%	72,63%	58,54%	100,00%	0	5,0%
Uppony	192	0	72,40%	53,65%	52,08%	100,00%	1	23,0%
Ózdi kistérség	28387		46,22%	78,53%	52,99%	-	-	-

19. ábra- Természetes szaporodás (Forrás: saját szerkesztés, TEIR adatok alapján)

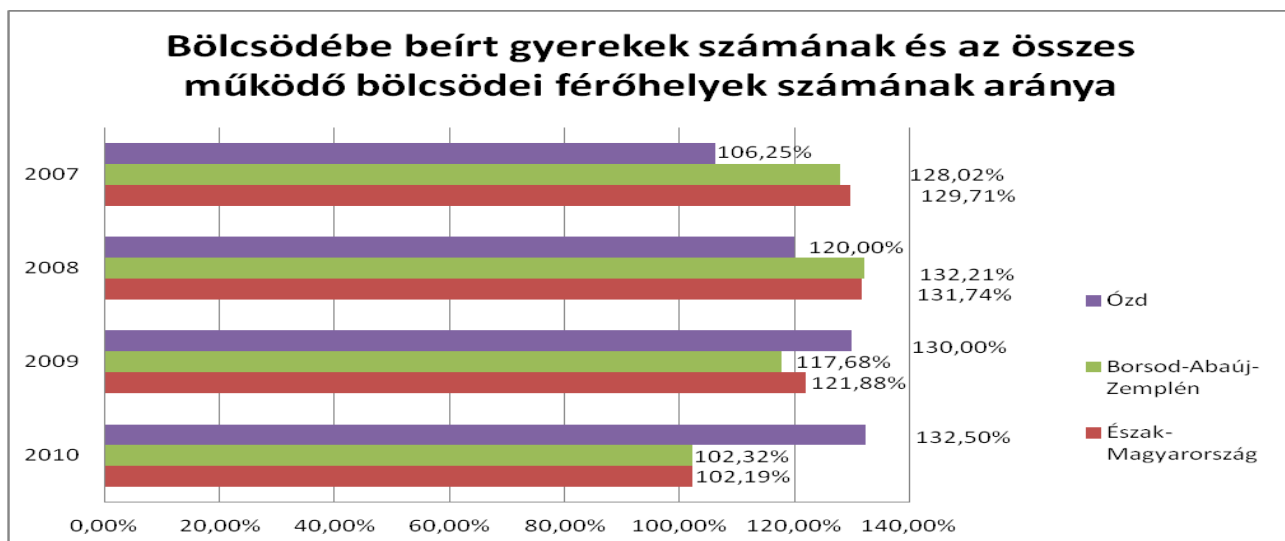
Ezen a diagramon jól látható, hogy a kistérség előregedő kistérségek közé tartozik. Negatív tendenciát mutat ez a diagram. A négy év alatt egy alkalommal sem mutatott pozitív értéket, sem régiós, sem megyei, sem kistérségi vonatkozásban. Sajnálatosan jelentős mértékben emelkedett is ez az érték a 2007-es adatokhoz képest, kivéve a 2008-as adatokat. Az Észak-Magyarországi régiós adatokat tekintve -16,8 %-kal nőtt a természetes szaporodás 2010-re. Ez a megállapítás elmondható a megyei adatokról is. A kistérségi adatok kiugró értéket mutatnak. -81,2 %-kal nőtt a természetes szaporodás 2010-re a 2007-es adatokhoz képest.

Ennek oka, hogy a fiatalokat nem tudják a térségben tartani a munkalehetőségek hiánya miatt többek közt. Nem tudják helyben tartani őket és így inkább elköltöznék megélhetésük érdekében, új lehetőségeket keresve más fejlettebb térségekben. Ezt igazolja az elvándorlások és az odavándorlások számának különbsége is. A vándorlási különbözet című diagram is negatív tendenciát mutat

20. ábra Vándorlási különbözet (fő) (Forrás: Saját szerkesztés, TEIR adatok alapján)

- ❖ Bölcsődébe beírt gyerekek számának és az összes működő bölcsődei férőhelyek számának aránya

21. ábra- Bölcsődébe beírt gyerekek számának és az összes működő bölcsődei férőhelyek számának aránya (Forrás: Saját szerkesztés, TEIR adatok alapján)

A diagram jól szemlélteti a bölcsődék helyzetét, ezekkel a szembetűnő eredményekkel.

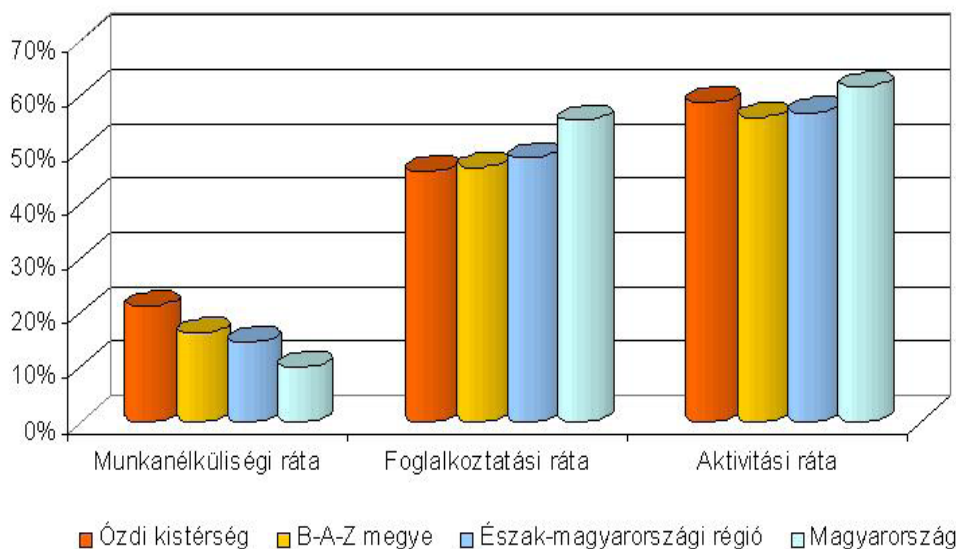
A régiós adatok változó értékeket mutatnak 2007évtől. A legmagasabb érték 131,74 % volt 2008-ban, 2 %-kal több 2007-hez képest. Viszont a következő években mérséklődött ez a szám nem is kicsit. 2009-re 10% kal csökkent a férőhelyek kihasználtságának aránya, majd 102,19% -ot mutat 2010-ben. Ezek az értékek azt mutatják, hogy több bölcsőde is létesült az évek során, így tudott mérséklődni ez a szám. Véleményünket a TEIR adatai is alátámasztottak, mivel 2007 ben 44 db bölcsőde működött a régióban, majd 2008-ra már 49 db és végül 2009-re 54 db bölcsőde működött., ami 2010-re stabilizálódott.

Ez ugyanúgy elmondható a megyei adatokról is. Ugyanaz a folyamat figyelhető meg. 2007-hez képest 9 bölcsödével bővült a kistérség és így már 34 db működött, amiből 30 db önkormányzati kezekben van.

A kistérségi adatokról sajnos ezt a fejlődét már nem mondhatjuk el. A 106,25%-ról (2007) 132,5 %-ra nőtt ez a szám. A kistérségben egyetlen bölcsőde üzemel, Ózdon ami 80 férőhelyes. Erről a növekedésről a gyerekek számának növekedése tehet. Tehát nagy szükség lenne további bölcsődék üzemeltetésére, ami megkönnyíteni a családok helyzetét.

Vizsgált gazdasági mutatók:

- Foglalkoztatási ráta
- Munkanélküliségi ráta
- Aktivitási ráta

22. ábra A kistérség munkanélküliségi, foglalkoztatási és aktivitási rátájának összehasonlítása a többi területi egységgel (5), 2009 (Forrás: MTA KTI, 2010)

4.9. Foglalkoztatottság, munkanélküliség

Az Ózdi kistérség még a 38 ezres kistérségi központ ellenére is minden szempontból súlyos strukturális problémákkal küzd. A munkanélküliség, amely a rendszerváltás után tömegeket érintett ezen az ipar – és bányavidéken, 2002 és 2009 között is megkétszereződött. A lakosság jelentős része képzetlen, korábban betanított munkásként dolgozó, ma tartós munkanélküli. 2009-ben a munkanélküliségi ráta 21,3 % az országos átlag kétszerese (10,1% 2009-ben) volt. A megyei átlagnál 5 %-kal magasabb (16,3%). 2009-ben majdnem 5500 regisztrált munkanélküli és 18 ezer inaktív személy élt a 74 ezer fős kistérségben.

Az Ózdi kistérség munkaerőpiaci mutatói igen kedvezőtlenek, viszont a foglalkoztatás és az aktivitás terén javulás látható az elmúlt években. A foglalkoztatottak aránya (46,1 százalék) 8,9 százalékponttal volt alacsonyabb az országos értéknél. A foglalkoztatási arány 2,6 százalékponttal emelkedett 2009-ben, 46,1%-t mutatott. Utóbbi közel azonos a megyei átlaggal (46,6%). 2009-ben az országos foglalkoztatási ráta 55,4 % volt.

A kistérségek között a 100 lakosra jutó regisztrált vállalkozások száma az Ózdi kistérségben volt a legalacsonyabb (5,4 db) 2008-ban.

A települések közel azonos helyzetűek, hiszen ugyanaz a beszűkült munkaerőpiac, ugyanaz a kilátástalanság veszi őket körbe.

A kistérségen belüli egyenlőtlenségek azonban néhány területen így sem elhanyagolhatók. Négy településen például igen magas (29-34 százalék) a gyerekek népességen belüli aránya, miközben öt másik község egyértelműen előregedik.

A roma lakosság arányában szintén jelentősek a települések közötti különbségek (jegyzői becslések szerint 6 faluban a népesség több mint fele cigány, míg másik három községben arányuk 1-2 százalék, Ózd lakosságának mintegy harmada cigány).

8. táblázat Munkanélküliség és a Foglalkoztatottság kistérségi helyzete (Forrás: <https://docs.google.com>)

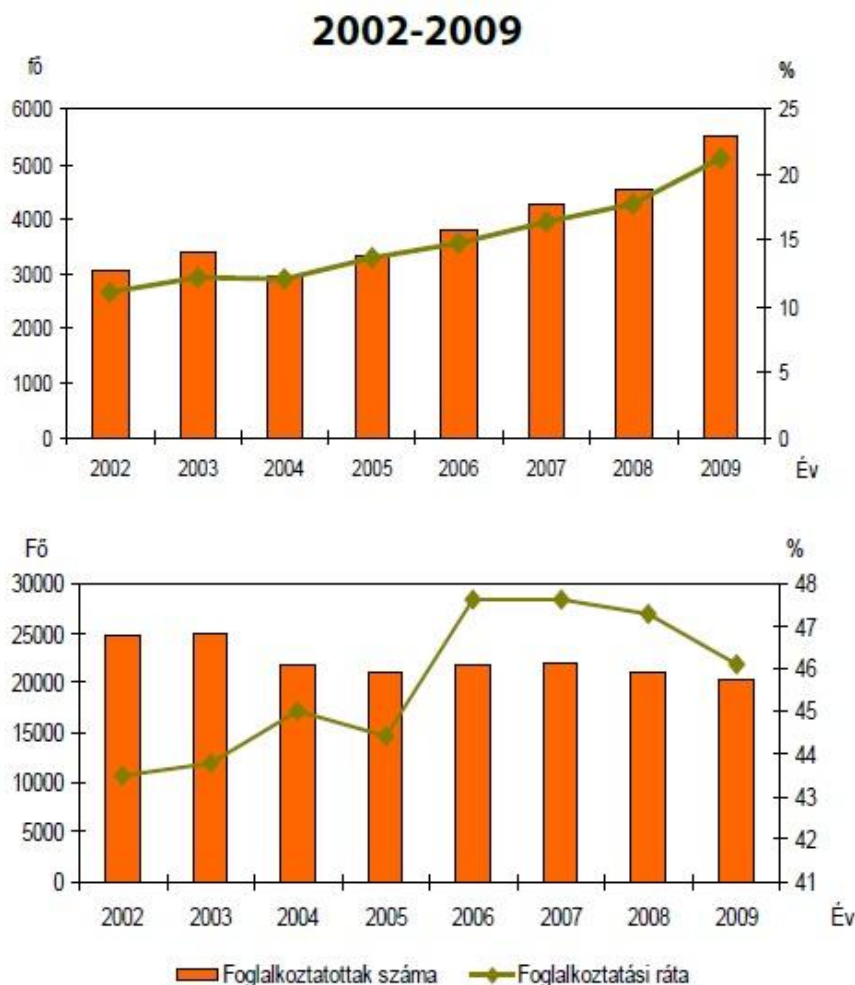
Év	Munkanélküliségi ráta, %	Munkanélküliek száma, fő	Foglalkoztatottak száma, fő	Inaktívak száma, fő	Foglalkoztatási ráta, %	Aktivitási ráta, %
2002	10,9	3030	24732	29137	43,5	48,8
2003	12,0	3410	24934	28555	43,8	49,8
2004	11,9	2948	21821	23718	45,0	51,1
2005	13,6	3307	21096	23095	44,4	51,4
2006	14,7	3776	21940	20413	47,6	55,7
2007	16,3	4279	21960	19890	47,6	56,9
2008	17,6	4535	21182	19080	47,3	57,4
2009	21,3	5491	20261	18192	46,1	58,6

A 2009-es közfoglalkoztatásról a jegyzői összesítésekből vannak információink. Eszerint 2284 főt vontak be tavaly közfoglalkoztatásba, ami azt jelenti, hogy – az ÁFSZ adathoz viszonyítva – a regisztrált munkanélküliek több mint fele közfoglalkoztatott volt. A közfoglalkoztatásban résztvevők átlagos foglalkoztatási ideje Gömörszőlősen volt a legmagasabb, ahol a 18 közfoglalkoztatott átlagosan 240 órát dolgozott (2009). A legkevesebb foglalkoztatási napjuk a kissikátori közfoglalkoztatottaknak volt (14 nap). Egyébként mindössze három településen (Domaháza, Gömörszőlős, Hét) érte el az álláskeresési segélyhez szükséges 200 napot az átlagos foglalkoztatási idő.

9. táblázat Közfoglalkoztatás 2009-ben (jegyzői adatok alapján)

Település	Közfoglalkoztatásba bevonatok száma (fő)	Közfoglalkoztatásban résztevők átlagos foglalkoztatási ideje (nap)
Arló	129	120
Bánréve	30	90
Borsodbóta	62	130
Borsodnádásd	143	163
Borsodszentgyörgy	31	90
Bükkmogyorósd	6	90
Csernely	30	90
Csokvaomány	36	60
Domaháza	115	210
Dubicsány	7	50
Farkaslyuk	182	90
Gömörszőlős	18	240
Hangony	84	150
Hét	50	206
Járdánháza	68	120
Kelemér	45	90
Királd	45	90
Kissikátor	11	14
Lénárdaróc	15	90
Nekézseny	25	120
Ózd	549	105
Putnok	270	90
Sáta	90	180
Sajómercse	16	142
Sajónémeti	157	95
Sajópüspöki	21	90
Sajóvelezd	30	90
Serényfalva	90	180
Uppony	19	172
Ózdi kistérség	2374	-
Kistérségi átlag	81,86	118,86

A munkanélküliek száma és a munkanélküliségi ráta, valamint a foglalkoztatottak száma és a foglalkoztatottsági ráta alakulása az Ózdi kistérségben (Forrás: MTA KTI, 2010.)

23. ábra A kistérség foglalkoztatási rátája és a foglalkoztatottak száma 2002-2009 (Forrás: <http://www.ozd.hu>)

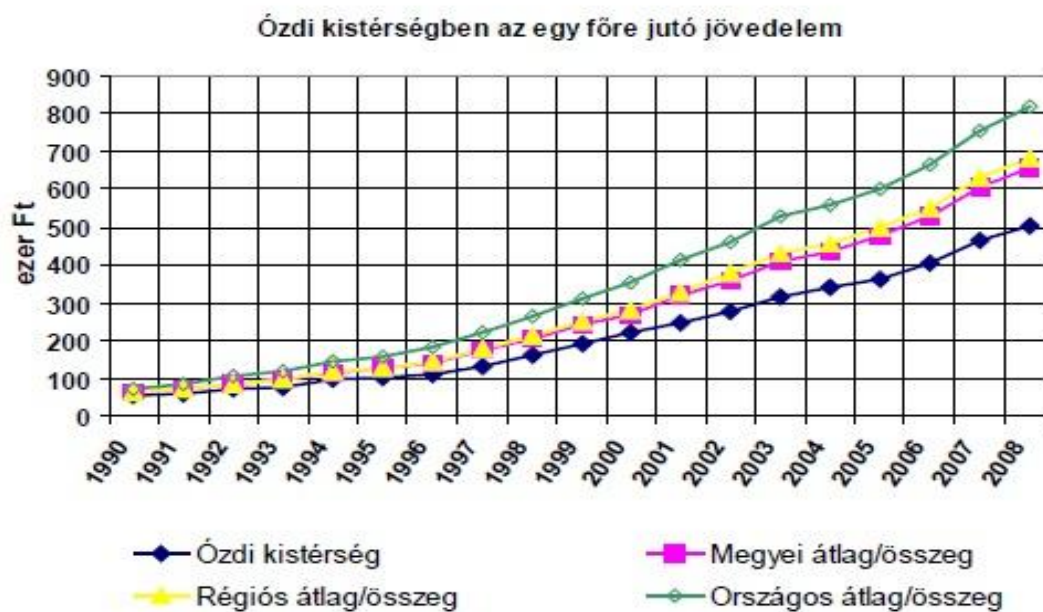
Az ábrából jól látható, hogy a vizsgált időszakban a kistérség munkanélküliségi rátája folyamatosan emelkedett. Az értéke 2009-ben 21,32% volt, mely több mint kétszerese az országos átlagnak (10,05%). Az ipari létesítmények létszámleépítése, a bányák bezárása, valamint az országon belüli ingázási lehetőségek radikális csökkenése következtében a térségben egy igen jelentős munkaerőtöbblet keletkezett. Ezt a szabad munkaerőt nem képes a mai napig felszívni a térség gazdasága. Ez eredményezi a térség magas munkanélküliségi rátáját, a foglalkoztatottak rendkívül alacsony arányát. Ezt a helyzetet tovább fokozza a gazdasági válság, melynek következtében az elbocsátások hatására közel 30 százalékkal emelkedett a munkanélküliek száma a kistérségben. Azt a helyzetet mindenképpen orvosolni kell, különben a térség véglegesen leszakad, lemarad. Az ábrából jól látszik, hogy a 2002-es adatokhoz képest 18%-al, azaz 4.471 fővel csökkent a foglalkoztatottak száma a kistérségben. Ennek az oka, hogy az ipari termelés visszaesésének eredményeként gyökeresen megváltozott

a régió gazdasági helyzete, ami a régió hosszan elhúzódó, tartós válságához vezetett. A nehézipari válság következtében az emberek elvesztették a munkájukat, amelynek egyik következménye az, hogy a kistérségben az átlagosnál is nagyobb a munkanélküliség. A foglalkoztatási ráta változásainak vizsgálatakor megfigyelhető, hogy a foglalkoztatási ráta a téli hónapokban a legkedvezőtlenebb, majd tavasszal a beinduló mezőgazdasági idénymunkáknak, valamint a közhasznú foglalkoztatási programoknak köszönhetően emelkedést mutat. Ezt július-augusztusban a pályakezdő munkanélküliek megjelenésének köszönhetően jellemzően kisebb visszaesés, majd ősszel újabb emelkedés követi. A közhasznú munkák és a mezőgazdasági idénymunkák végeztével a jórészt képzetlen munkások zöme újra visszakerül a munkanélküliek közé. A magyarországi foglalkoztatottsági ráta már az Európai Unión belül is igen alacsony, ehhez képest a magyarországi elmaradott kistérségekben még rosszabb a helyzet. 2009 decemberében az országos foglalkoztatási ráta 55,4%-ot tett ki. Az észak-magyarországi érték 48,5%, a B.-A.-Z. megyei pedig 46,8%. Ezzel szemben az ózdi kistérségben a munkavállaló korúak 46,1%-a volt foglalkoztatva. A Rombauer terv gazdasági hatása miatt a munkanélküliségi ráta/ munkanélküliek számának csökkentésének feltételei megteremtődnek. Cél az, hogy a munkanélküliségi és foglalkoztatási ráta javuljon és legalább a B-A-Z megyei mutatóit érje el. A foglalkoztatás várható alakulása a későbbiekben tételesen felsorolt projektek hatása.

24. ábra A foglalkoztatás várható alakulása az Ózdi kistérségben a Rombauer tervvel (<http://www.ozd.hu>)

A foglalkoztatási hatásokat a foglalkoztatottak számán kívül a jövedelemnövekedéssel mérhetjük.

25. ábra Ózdi kistérségben az egy főre jutó jövedelem (Forrás: <http://www.ozd.hu>)

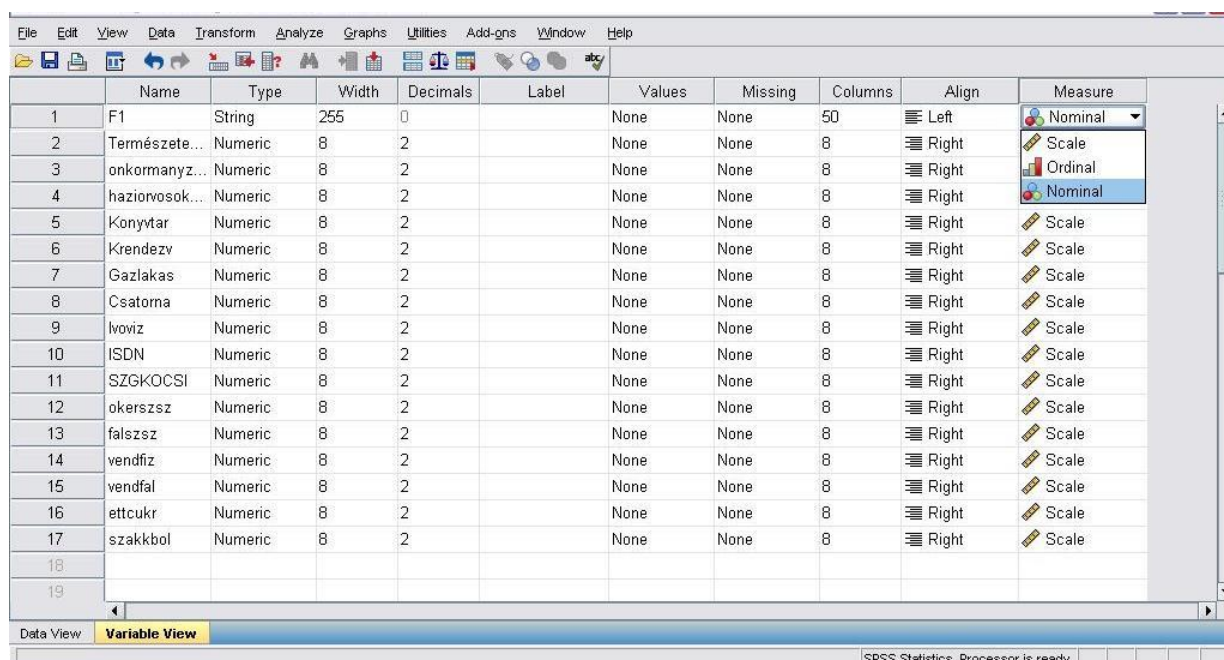
Szőke Klaudia Vivien

5. SPSS

Dolgozatunk elkészítéséhez az SPSS programot használtuk, azon belül pedig a klaszterelemzést. Az elemzés célja, hogy valamilyen szempontból hasonló elemekből egy viszonylag homogén csoportot alakítsunk ki, az elemzésbe bevont változók alapján. Ez a folyamat akkor lesz sikeres, ha az egységek hasonlítanak a csoportban lévőkhez, azonban eltérnek a más csoportba tartozó elemektől.

Gyakori területekhez tartozik a piacszegmentálás, teszt piacok csökkentése és új termék lehetőségeinek feltárása. A tanulmányunkban nem a területekhez tartozó témákat vizsgáljuk, hanem egy-egy település fejlettségi szintjét. Ehhez azokat a változókat kell megtalálni, amelyek a csoportok különbségét okozzák.

Ügyeltünk arra, hogy az elemzésünk során olyan változókat tüntessük fel, melyek jól elkülöníthetők csoportokba (pl. demográfiai, turisztikai), illetve a későbbi következtetések során meg tudjuk magyarázni.

26. ábra Adatbevitel SPSS-be, saját szerkesztés

	V1	Odavándorlások száma	Elvándorlások száma	vándorlások különbsége	Éves születések száma	Halálozások száma	Természetes szaporodás	Középiskola felrakott tanulóinak száma
1	Arló	105	157	-52	61	39	22	
2	Bánréve	47	69	-22	13	18	-5	
3	Borsodbóta	25	41	-16	11	15	-4	
4	Borsodnád	144	180	-36	27	62	-35	7
5	Borsodszentgyörgy	36	60	-24	6	21	-15	
6	Bükkmogyoród	10	5	5	0	3	-3	
7	Csernely	71	41	30	9	13	-4	
8	Csokvaomány	47	46	1	10	24	-14	
9	Domaháza	39	69	-30	13	14	-1	
10	Dubicsány	6	9	-3	2	6	-4	
11	Farkaslyuk	110	165	-55	39	23	16	
12	Gömörzőlős	10	5	5	0	2	-2	
13	Hangony	68	108	-40	10	22	-12	
14	Hét	25	39	-14	3	7	-4	
15	Járdánháza	62	98	-36	21	26	-5	
16	Kolamár	15	21	-6	4	5	-1	

27. ábra Adatbevitel SPSS-be data view, saját szerkesztés

A klasztereljárások lehetnek hierarchikusak vagy nem hierarchikusak. Az algoritmusunkhoz mi a faszerű felépítést választottuk, vagyis a hierarchikusat. Abból indulunk ki, hogy minden megfigyelési egység egy külön klasztert alkot, majd a két egymáshoz legjobban hasonlító klasztert összevonjuk egyé. A dolgozatunkban 3 klasztert kapunk, ahol, az elsőben a fejlett települések lesznek, a másodikban a közepesen fejlett, míg a harmadikban a lemaradott területek. Cseri Dalma

5.1. Módszer bemutatás, vizsgálat

A dolgozatunkhoz az Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs rendszer adatait használtuk fel, majd ezekből diagramokat készítettünk. A regisztrációhoz kötött alkalmazások közül az interaktív elemzőt, a települési adatgyűjtőt használtuk. Az adott időszakok közül kijelöltük a megfelelő mutatókat és excel táblába illesztettük.

A nyilvános alkalmazások közül igénybe vettük a REMEK és a Kistérségi Információs Modult is. Az adatokat kistérségi, megyei és regionális szinteken lehívtuk.

Továbbá segítséget kaptunk az ózdi önkormányzattól. Sok lehetőséget felsorakoztattak nekünk, melyeket a tanulmányunkhoz felhasználtunk.

A Teirből kapott adatokból egy-egy excel táblázatot készítettünk. Az időintervallum 2007-2010 közé esett. Miután exportáltuk a táblázatok az SPSS programba, standardizáltuk az adatokat, hogy egységesen tudjuk alkalmazni azokat. Az analyze menüpontból kiválasztottuk a megfelelő paramétereket és klasztereket alkottunk.

Évről évre egy-egy külön klaszteranalízist futtattunk le a rendszerben, hogy lássuk milyen kiugró eredményeket kapunk.

Az első táblázatban, melyet eredményül kaptunk, hogy az összes elemszám közül mennyi az, amennyit belevont, illetve, azt is, hogy mennyit hagyott ki.

Cluster

[DataSet3]

Case Processing Summary^{a,b}

Cases					
Valid		Missing		Total	
N	Percent	N	Percent	N	Percent
21	41,2	30	58,8	51	100,0

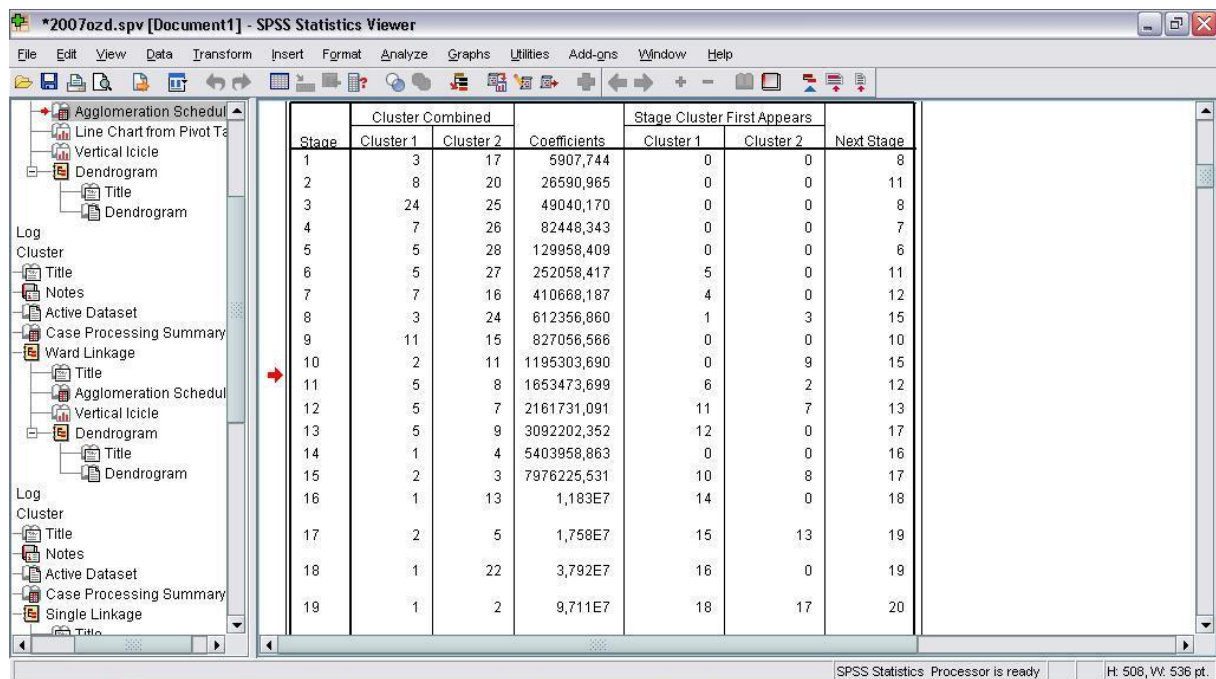
a. Squared Euclidean Distance used

b. Ward Linkage

28. ábra 2007-es adatok alapján, saját szerkesztés

Tehát 51 elemből Ward módszer alapján 21-et vont be és 30-at hagyott ki az elemzésből.

Ez az úgynevezett Agglomeration Schedule, összevonási táblázat, melyben a Stage az összevonást jelenti. Az első lépésnél a 3-as és 17-es klasztereket vonta össze, mert a távolság közöttük volt a legkisebb. A Next stage felirat alatt pedig azok a további klaszterek láthatók, melyben az előzőekhez csatlakoztak. A sorban 0 azért jelenik meg, mert még egyik klaszterbe sem sorolta a program azt a számpárt. A koefficiensek oszlopa a leglényegesebb. Ugyanis abból olvashatjuk le, hogy milyen számtani távolságok alapján vonta össze a klasztereket, és hogy egyes egységek már túl nagy távolságra helyezkednek el.

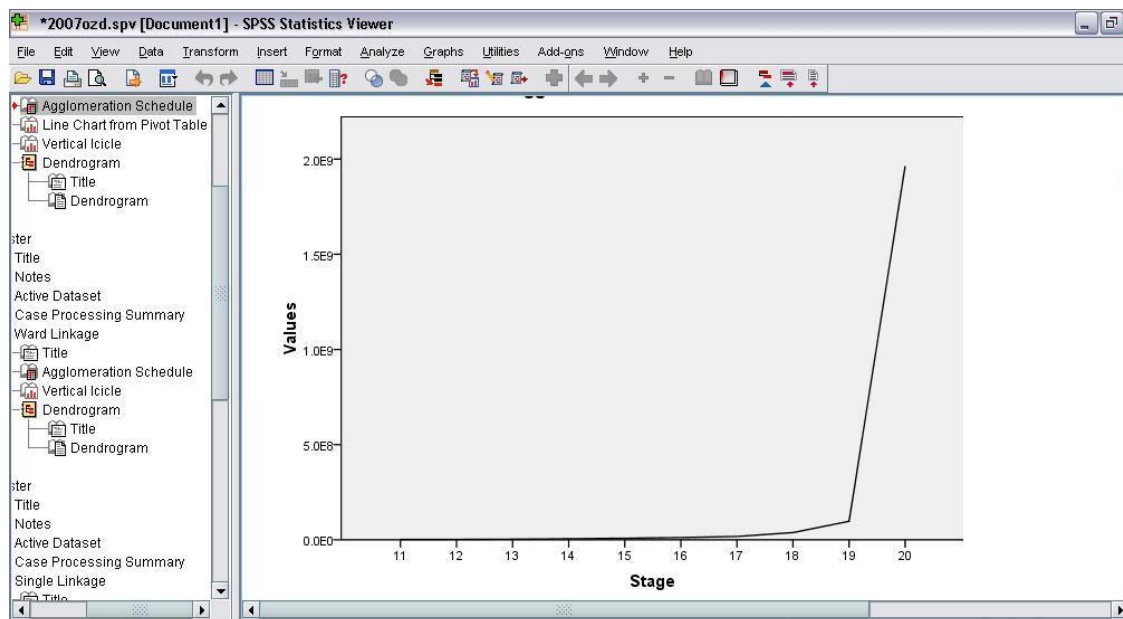
Stage	Cluster Combined		Coefficients	Stage Cluster First Appears		
	Cluster 1	Cluster 2		Cluster 1	Cluster 2	Next Stage
1	3	17	5907,744	0	0	8
2	8	20	26590,965	0	0	11
3	24	25	49040,170	0	0	8
4	7	26	82448,343	0	0	7
5	5	28	129958,409	0	0	6
6	5	27	252058,417	5	0	11
7	7	16	410668,187	4	0	12
8	3	24	612356,860	1	3	15
9	11	15	827056,566	0	0	10
10	2	11	1195303,690	0	9	15
11	5	8	1653473,699	6	2	12
12	5	7	2161731,091	11	7	13
13	5	9	3092202,352	12	0	17
14	1	4	5403958,863	0	0	16
15	2	3	7976225,531	10	8	17
16	1	13	1,183E7	14	0	18
17	2	5	1,758E7	15	13	19
18	1	22	3,792E7	16	0	19
19	1	2	9,711E7	18	17	20

29. ábra Agglomeration schedule, saját szerkesztés

A klaszterelemzés során arra vagyunk kíváncsiak, hogy milyen távolságra vannak egymástól az elemek, erre a már fentebb említett Ward módszer a legalkalmasabb. Ez az eljárás a szórásnégyzetre épül, melynek alkalmazása során összevonja a csoportokat.

A példánkban is látszik, hogy a módszer alkalmazása után kiugró eredményt mutat az utolsó négy klaszter összevonásakor. Ez alapján már nem számolhatunk háromnál több klaszterrel ugyanis ennyi csoport marad ha az összevont klasztert elhagyjuk.

A klaszterek kiválasztásához egy grafikon van a segítségünkre. Ezen látható, hogy a 20. klaszter összevonása után egy marad, a 19. után kettő, és végül három.

30. ábra Klaszter, saját szerkesztés

Az elemzés során láhattuk, hogy 3 klasztert alkottunk. Azért választottuk ezt a megoldást, mert sokkal homogénebb csoportot alkot, és könnyebben lehet vele dolgozni. Célszerű azokat a mutatókat használni, amiket a csoportosító folyamán alkalmaztunk. Azonban a jobb megértéshez, illetve ahhoz, hogy hasznos információkat megtudjunk a klaszterekről, bevonhatunk olyan értékeket is, melyeket nem használtunk fel az eddigi elemzésekhez.

A klasztereket az átlagok alapján lehet értelmezni. Ehhez varianciaanalízist kell használni, melyet az SPSS programmal könnyen kivitelezhetünk.

A mutatók közül párat választottunk ki, így végeztük el a folyamatot. Először a program két klasztert alakított ki.

Krendezv Csatorna ISDN SZGKOCSI * Ward Method					
Ward Method		Krendezv	Csatorna	ISDN	SZGKOCSI
1	Mean	11,6429	2,8624	480,3929	231,8571
	N	28	28	28	28
	Std. Deviation	18,20707	12,06338	514,00788	265,44592
2	Mean	208,0000	,9290	14953,0000	7957,0000
	N	1	1	1	1
	Std. Deviation	.	.	.	.
Total	Mean	18,4138	2,7957	979,4483	498,2414
	N	29	29	29	29
	Std. Deviation	40,61009	11,85144	2734,48373	1458,01280

31. ábra Két klaszter kialakítás, saját szerkesztés

Láthatjuk, hogy az összesen 29 település közül mindössze egy darab került bele a második klaszterbe, a többi az elsőbe. Ebből az derül ki, hogy a 28 település ahhoz az egyhez képest a mutatók alapján jelentősen lemaradt. A probléma ezzel az, hogy a szórás meglehetősen nagy, ezért is van szükség a háromklaszteres megoldásra.

Krendezv Csatorna ISDN SZGKOCSI *Ward Method

Ward Method	Krendezv	Csatorna	ISDN	SZGKOCSI
1 Mean	45,3333	1,4597	1716,6667	868,0000
N	3	3	3	3
Std. Deviation	29,56913	2,52822	770,58246	386,95090
2 Mean	7,6000	3,0307	332,0400	155,5200
N	25	25	25	25
Std. Deviation	11,88136	12,76352	183,77783	100,68148
3 Mean	208,0000	,9290	14953,0000	7957,0000
N	1	1	1	1
Std. Deviation	.	.	.	.
Total Mean	18,4138	2,7957	979,4483	498,2414
N	29	29	29	29
Std. Deviation	40,61009	11,85144	2734,48373	1458,01280

32. ábra Három klaszter kialakítás, saját szerkesztés

A szórás nagyobb mértékben csökkent az előzőhöz képest, így egy homogénebb csoportot tudunk kialakítani. Ugyan itt sem tökéletes eloszlásban vannak a csoportok, de jobban reprezentálja a kistérség helyzetét.

Cluster Membership

Case Number	Ward Method	Cluster	Distance
1	1	3	388,265
2	1	3	99,013
3	1	3	9,949
4	1	2	279,537
5	1	3	92,443
6	1	3	145,124
7	1	3	3,073
8	1	3	28,331
9	1	3	37,269
10	1	3	112,065
11	1	3	146,225
12	1	3	161,032
13	1	3	146,159
14	1	3	76,155
15	1	3	205,984
16	1	3	98,101
17	1	3	15,272
18	1	3	105,097
19	1	3	83,077
20	1	3	22,901
21	2	1	nnn
22	1	2	279,537
23	1	3	131,074
24	1	3	106,155
25	1	3	78,099
26	1	3	8,203
27	1	3	101,791
28	1	3	12,934
29	1	3	99,112

33. ábra Klaszter eredmény, saját szerkesztés

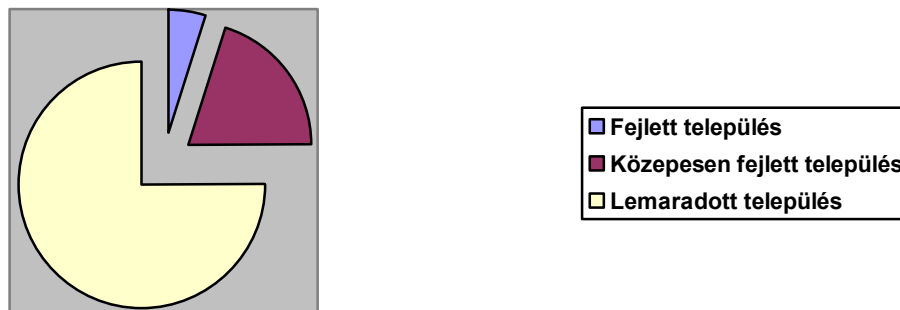
A létrejött klasztereket az átláthatóság kedvéért egy táblázatba sorakoztatjuk fel.

10. táblázat Klaszter besorolás, saját szerkesztés

Település neve	Klaszter
Arló	3
Bánréve	3
Borsodbóta	3
Borsodnádasd	2
Borsodszentgyörgy	3
Bükkmogyorósd	3
Csernely	3
Csokvaomány	3
Domaháza	3
Dubicsány	3
Farkaslyuk	3
Gömörszőlős	3
Hangony	3
Hét	3
Járdánháza	3
Kelemér	3
Királd	3
Kissikátor	3
Lénárdaróc	3
Nekézseny	3
Ózd	1
Putnok	2
Sajómercse	3
Sajónémeti	3
Sajópüspöki	3
Sajóvelezd	3
Sáta	3
Serényfalva	3
Uppony	3

Jól látható, hogy a táblázatban, mely települések tartoznak a klaszterekhez.

Az első klaszter a fejlett szinthez tartozik, a második a közepesen fejletthez, míg a harmadik a lemaradott, hátrányos településekhez.

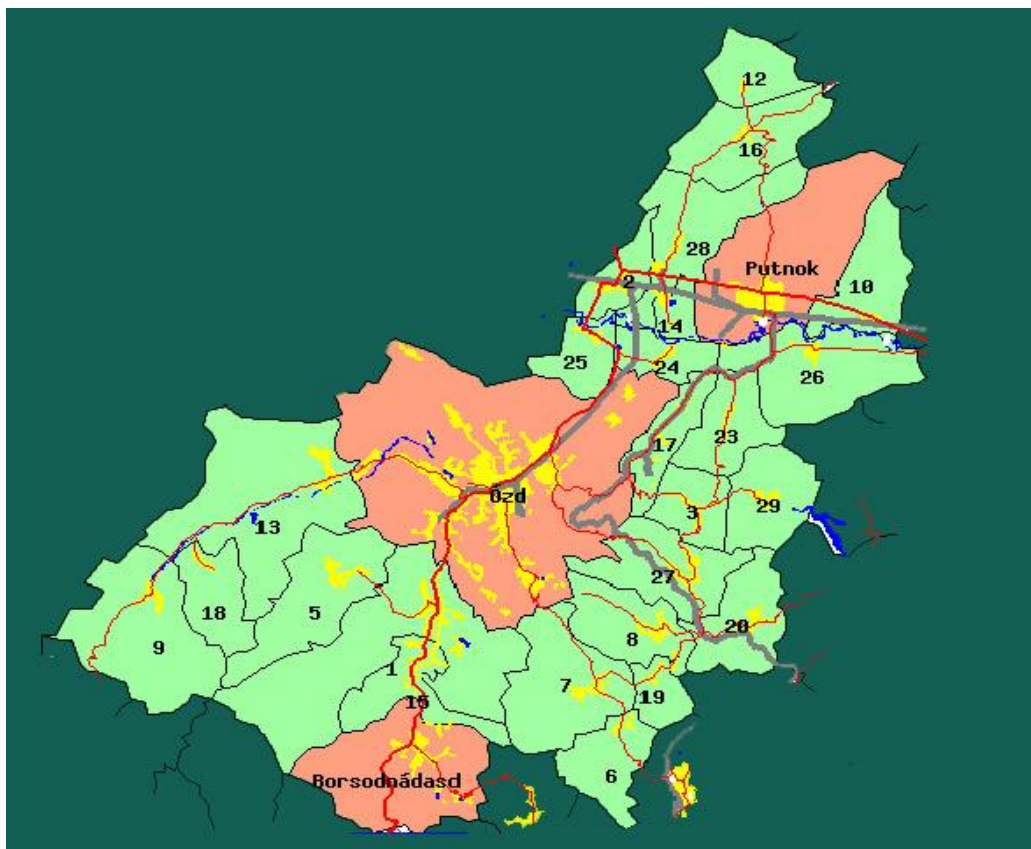

34. ábra *Ábrázolás települési klaszterekből, saját szerkesztés*

Cseri Dalma

5.2. Klasztertérkép

A fejezet befejezéséhez egy újabb szemléltetési módszert kívánunk bemutatni. A térképpel, melyen a települések láthatóak

35. ábra Kistérségi térkép, (<http://teir.vati.hu>)

Arló, Bánréve, Borsodbóta, Borsodnádásd, Borsodszentgyörgy, Bükkmogyorósd, Csernely, Csokvaomány, Domaháza, Dubicsány, Farkaslyuk, Gömörszőlős, Hangony, Hét, Járdánháza, Kelemér, Királd, Kissikátor, Lénárdaróc, Nekézseny, Ózd, Putnok, Sajómercse, Sajónémeti, Sajópüspöki, Sajóvelezd, Sáta, Serényfalva, Uppony

36. ábra Klaszterterkép, saját szerkesztés

Ezen a képen jól látható az elemzések lefuttatásainak az eredménye. Ózd, a kistérség központja még mindig megtartotta kiemelkedő helyzetét, míg Borsodnádásd és Putnok szorosan mögötte egyre inkább felzárkózik hozzá. A többi település pedig még mindig hátrányos helyzetben van a másik három településsel szemben.

(Forrás: Mitev A. – Sajtos L.: SPSS Kutatási és Adatelemzési Kézikönyv)
Cseri Dalma

6. Észak-borsodi Leader Unió

6.1. Kialakulása

Az egyesülethez 30 település tartozik, melyből 28 teljesen lefedi a kistérséget. Két kistérségen kívüli település Sajógalgóc és Sajókaza a kazincbarcikai kistérségből csatlakozott a helyi akciócsoporthoz. Ózd, a kistérség központja nagysága miatt nem lett a HACS (Helyi Akció Csoport) tagja.

A Leader alapgondolatai közé tartoznak a kultúra, környezetvédelem, kommunikáció, a fiatalok demokráciára való nevelése, és az oktatás. Ezek a településeken a közös gondolkodással, a fiatalok helyben tartását mind elősegíti.

Az ÉBLU, vagyis az Észak-Borsodi LEADER Unió Helyi Közösség Egyesület mikro-térségek együttműködéséből jött létre. A pályázatok a III. és IV. tengely keretében kerültek beadásra, mely jelenleg is tart.

37. ábra ÉBLU, <http://umvp.eu>

A kistérségben fontosnak tartják azt, hogy a fiatalokat is bevonják az egyes tevékenységekbe. Ezért a Tervező Bizottság mellett egy Ifjúsági Tervező Csoportot hoztak létre. Ide olyan ambiciózus fiatalok kerültek be, akik a településükért, környezetükért tenni akarnak. Ennek eredményeképpen a javaslatok többsége bekerült a helyi vidékfejlesztési stratégiájukba.

A fejlesztések létrejöttében, azok megvalósításában mind a három szféra (önkormányzati, civil, vállalkozási) képviselteti magát. Jelenleg az egyesületnek 30 település önkormányzata, 20 vállalkozás és 28 civil szervezete a tagja.

(Forrás: <http://www.eblu-leader.info>)

6.2. Stratégia

Mint majdnem minden térségnél itt is a legnagyobb problémát a fiatalok helyben tartása adja. Ennek érdekében, mint már a kialakulásnál említettük, az egyesület igyekszik a leghatékonyabban bevonni a fiatalokat a helyi adottságokra épülő fejlesztésekbe. A stratégia egy része is erre a problémára épül fel. Ezért kidolgozásra került egy Ifjúsági Innovációs Központ komplex projekt, melyben azokat a tényezőket tárják fel, mellyel a fiatalokat helyben tudják tartani tanulmányaik elvégzése során. Természetesen ez egy elég komplex feladat, ugyanis a térségben, sok másikhöz hasonlóan, itt is szükség lenne a megszerzett tudásra, és hogy olyan munkát tudjanak biztosítani mellyel a településen lehetne őket tartani.

A másik meghatározó pontja, hogy a kistérség helyi adottságait megőrizték. A természeti értékek, a közterületek, illetve a magánterületek megóvása, karbantartása kiemelt erősséggel bír. Ezért ez az egyesület második prioritása.

Meg kell említeni a fő célkitűzéseiket is. Az egyik a kulturális ipar megteremtése, a másik a zöld infrastruktúra fejlesztése. Ez azt jelenti, hogy helyi munkahelyeket teremtsenek, mellyel a fiatalokat szintén a térségben lehetne tartani, továbbá a természeti értékek közötti harmónia megvalósítása.

Mint már említettük az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program III. és IV. tengely keretében történnek. Az ÚMVP III. tengelyéhez olyan intézkedések tartoznak, mint a mikrovállalkozás-fejlesztés, falusi turisztikai tevékenységek ösztönzése, falumegújítás, örökségvédelem. A IV. tengely célja a térségi belső erőforrások fenntartható és innovatív felhasználása, az aktív vidéki szereplők közötti együttműködés megalapozása, tehát az alulról jövő kezdeményezéseket támogatja.

Közösségi beruházások, melyek támogatással jöttek létre:

- Ízek Háza
- Érzékek Háza
- Innovációs Központ
- Művészanya

- Térségi közösségi webrádió- és TV kialakítása, fejlesztése
- Egységes arculat megteremtése köztéri elemek és pavilonok révén
- Egységes arculat megteremtése érdekében tájkarbantartást ellátó, környezetvédelmi mikroközpontok kialakítása

Ezen felül rendezvényeket, képzéseket valósítottak meg.

Rendezvények:

- Ifjúsági programok, Térségi Ifjúsági Fórum
- Négy Évszak kulturális fesztiválsorozat
- Mikro-térségek bemutatkozása
- Térségi marketing-konferencia

Képzések:

- Helyi szükségleteket kielégítő képzések
- Animátorképzés
- Leghátrányosabb helyzetű, valamint ifjúsági csoportok képzés

(Forrás: <http://www.eblu-leader.info/hu/dokumentumok/az-eblu-rol>)

6.3. Pályázatok

A pályázatok lehívásához ugyancsak a Teir-es rendszert használtuk, azon belül is a REMEK alkalmazást. Így a program segítségével a régiós, megyei és kistérségi pályázatokat kigyűjtöttük, mely egy táblázatba foglalta azokat.

A régiós adatokat a hazai és az uniós támogatások szerint csoportosítottuk 2004-2011 között. A táblázatok (11. táblázat) ezeket tartalmazza.

11. táblázat Hazai támogatások, regionális, 2004-2011 (célok szerint), <http://teir.vati.hu>, REMEK),

Cél kategória	Projektek száma	Támogatás (mFt)	Költség (mFt)
Műszaki infrastruktúra	1 069	42 690	75029
Gazdaságfejlesztés	3440	5 659	21303
Környezetvédelem, környezetvédelmi infrastruktúra	145	5 091	12446
Települési életminőség	383	2 985	4842
Humán infrastruktúra	269	2 784	6126
Egyéb, nem besorolható	279	2 596	6976
Emberi erőforrások fejlesztése	190	2 145	6876
Tervezés	153	346	549
Kulturális örökség védelme	28	235	348
Turizmus fejlesztése	111	195	535
Összesen	6067	64 726	135030

12. táblázat Uniós támogatások, regionális(2004-2011), teir.vati.hu, REMEK

Operatív program	Projektek száma	Támogatás (mFt)	Költség (mFt)
Környezetvédelmi és Infrastruktúra OP	22	36 854	44 555
Regionális Fejlesztés OP	129	24 278	30 784
Humán Erőforrás Fejlesztés OP	350	20 121	23 488
Gazdasági Versenyképesség OP	739	14 047	35 309
Agrár és Vidékfejlesztés OP	1 042	13 510	29 701
Összesen	2282	108 810	163 837

A következő táblázatban az ózdi és miskolci helyzetet foglaltuk össze. Látszik, hogy az ózdi térség jelentősen le van maradva Miskolchoz képest.

13. táblázat Hazai és uniós támogatások, Ózd és Miskolc, 2004-2011, <http://teir.vati.hu>, REMEK

Terület- egység	Hazai (db)	Hazai Tám. (mFt)	Hazai Költ. (mFt)	EUs (db)	EUs Tám. (mFt)	EUs Költ. (mFt)	Összesen (db)	Összesen Tám (mFt)	Összesen Költ (mFt)
Miskolci	1 140	9 287	14 744	1 373	146 903	205 649	2 513	156 190	220 393
Ózdi	234	4 034	9 244	333	19 576	24 925	567	23 610	34 169

A kistérségi pályázatok számát, a megvalósulás helyét, azok támogatási összegét a 2. számú mellékletben olvasható.

A támogatás nagyon fontos, hiszen a történelemből ismert, hogy a nehézipar megszűnése után új utakat kellett találni a térségnek. Ez a profilváltás szinte teljesen megváltoztatta a gazdasági, társadalmi viszonyokat. A kistérségi összefogással, a közösségi kezdeményezéssel, a fiatalok bevonásával azonban új lehetőségek nyíltak meg számukra.

Cseri Dalma

7. Közlekedésfejlesztési stratégia

Ózdi Kistérség Többcélú Társulása megbízásából készült 2010-2015 közötti közlekedésfejlesztési stratégia.

A közlekedésfejlesztési stratégia a kistérség közlekedési rendszerének fejlesztését megalapozó dokumentum, amelynek célja a kistérség harmonikus, versenyképes és fenntartható fejlődésének elősegítése.

A megfelelő életkörülmények kialakításában fontos tényező a közlekedési infrastruktúra létrejötte. A térség egyik legnagyobb hátrányai közé sorolható az autópálya kapcsolat teljes hiánya, illetve, hogy ezzel kulcsfontosságú potenciális tőkétől esnek el.

7.1. Közlekedés közúton

A kistérség 2008-ban 382 km kiépített közúttal rendelkezett, mely Borsod-Abaúj-Zemplén megye közúthálózatának a 7%-át jelenti. Ebből az állami közutak hossza 79 km. A kistérség nem rendelkezik közvetlen autópálya kapcsolattal és sem autóút, sem elsőrendű főút nem érinti.

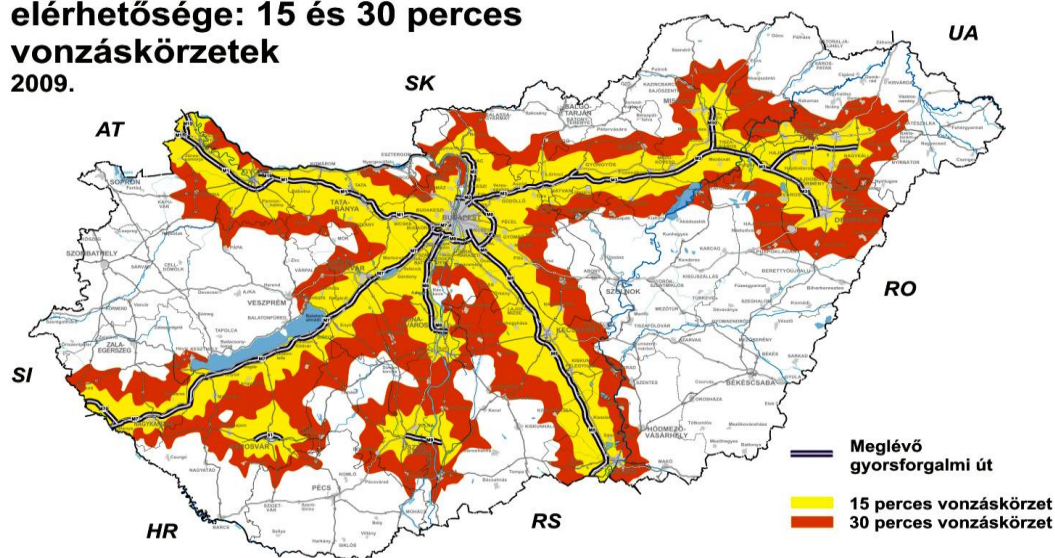
Közúton Budapest irányából a Budapest - Hatvan (M3-as autópálya) – Bátonyterenye (21. sz. főút) – Pétervására (23. és 25. sz. főút) - Ózd útvonalon érhető el, mintegy 2 óra alatt. A 150 km-es útvonalból 60 km autópálya (M3), a 21. sz. főút mintegy 40 km-es szakasza pedig 2x2 forgalmi sávon járható. Miskolc irányából közúton Sajószentpéter – Kazincbarcika – Bánréve – Ózd útvonalon a 26. és 25. sz. főúton érhető el Ózd. Az útvonal mintegy 50 km-es hosszából a 26. sz. főút Miskolc – Sajószentpéter közötti szakasza már 2x2 sávos.

38. ábra Úthálózat, <https://www.utadat.hu>

A képen jól látható, hogy a kistérség közúti megközelítése kedvezőtlennek mondható.

**Gyorsforgalmi úthálózat
elérhetősége: 15 és 30 perces
vonzáskörzetek**
2009. *SK*

39. ábra Gyorsforgalmi úthálózat, KTI Közlekedéstudományi intézet

Az ózdi kistérség helyzetéből adódóan nincsen csatlakozási pontja a gyors ütemben fejlődő gazdasági csomópontokhoz. Ezek gyakran a megyeszékhelyeket és a fővárost jelentik. A fejlettségi összefüggést az ábra is jól mutatja, ugyanis a kistérség el van szigetelve, így gazdasági növekedése jelentősen korlátozott.

Az utak minősége, elsősorban a mellékutak nagy része sajnos az országos átlagtól messze elmarad, mellyel tovább akadályozza a gazdaságfejlesztési tervek megvalósítását.

7.2. Vasútvonal

A vonalak nagy lehetőséget nyújtanak abban, hogy utunkat ne személygépkocsival vagy éppen repülővel tegyük meg, hanem vasúton. Ezzel is erősítve az uniós kapcsolatokat.

A kistérség vasúthálózata részben kiépült. Miskolcra a 92-es számú – Miskolc-Kazincbarcika-Ózd - vasútvonalon lehet megközelíteni. Ez egy kétvágányú vasútvonal, mely csak Kazincbarcikáig villamosított. A vonalon a kistérségben 5 településen van vasútállomás: Dubicsány, Putnok, Bánréve, Sajónémeti és Ózd.

A kistérségen keresztül halad még a 87 sz. Putnok-Eger vasútvonal is, melynek a Putnok-Szilvásvár közötti szakaszát 2009 decemberében bezárták.

Ózdról a megyeszékhelyre naponta 16 közvetlen járat indul, melyből 3 INTERPICI járat. A vasúti közlekedés kínálati oldalát teljes egészében a MÁV-START Vasúti Személyszállító Zrt. biztosítja.

Vasútfejlesztés kapcsán a tervek között szerepel a bánrévei vasúti delta újbóli üzembe helyezése, a meglévő iparvasút segítségével vasútállomás létesítése az ózdi autóbusz pályaudvar mellett, illetve Kazincbarcika-Ózd vonalszakasz villamosítása is.

Az egyedüli problémát az adja, hogy az állomások elhelyezkedése kedvezőtlen, továbbá a szolgáltatás színvonala romlott az évek során, így a mai igényeknek már nehezebben felel meg.

7.3. Autóbusz

Ez a szolgáltatás fedi le legjobban a kistérséget. A Borsod Volán Személyszállítási Zrt. biztosítja a járatokat. A tömegközlekedési hálózata igen jól szervezett, 3 távolsági járat, és 26 helyközi vonallal rendelkezik.

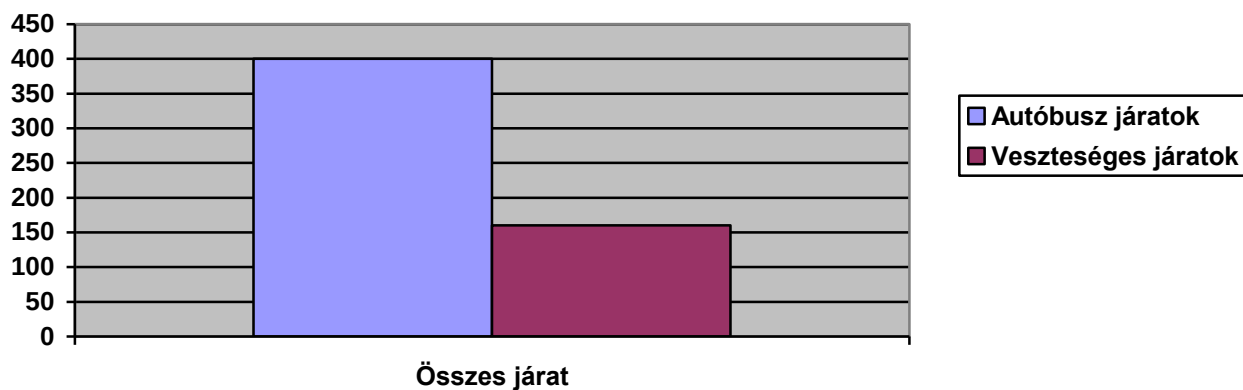
Távolsági járatok: Budapest, Nyíregyháza, Debrecen.

40. ábra Autóbusz járatok, www.borsodvolan.hu

A helyközi járatok a kistérség településeit kötik össze a kistérségi és a szomszédos kistérségek központjaival, valamint a közeli megyeszékhelyekkel. A tömegközlekedési hálózat szerkezetén érezhető, hogy kialakítása során a kistérségi központhoz, azaz Ózdhoz vannak igazítva a járatok. Így a munkavégzés, a hétköznapi ügyintézés könnyen megközelíthető a helyi lakosok számára.

Ugyan a járatszám elegendő az utazók, és az ingázók számára, de a tömegközlekedés sokszor nem tud versenyképes lenni a személygépjármű használatával szemben.

41. ábra Autóbuszjáratok 2009-ben, saját szerkesztés

A veszteséges járatok száma 2009-ben 160 db volt, az összes járat 40%-a.

A kistérség rendelkezik két iskolabusz járattal is, melyek nagyban megkönnyítik a fiatalok bejutását iskolájukhoz. A járatok az Ózd Kistérség Többcélú Társulása tulajdonában van. Az egyik Bánréve-Hét-Sajópüspöki-Serényfalva intézményfenntartó társulás tagtelepüléseiről hordja a gyermekeket. A másik jármű Ózd-Kissikátor intézményfenntartó társulás tagtelepüléséről hordja a gyermekeket.

Iskolába, óvodába négy településre szállítják a gyermekeket.

- Ózdra, Sajónémetiből és Domaházáról
- Putnokra, Kelemérből, Sajóvelezdről, Sajómercséről és Gömörszőlősről
- Borsodbótára, Királdról és Upponyból
- Serényfalvára, Hétből.

Az iskolabuszok járatai iskolakezdés előtt és kora délután, iskolaidő végén, meghatározott menetrend alapján szállítják az általános iskolás tanulókat és az óvodásokat.

7.4. A stratégia

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség támogatásával, az Ózdi Kistérség Többcélú Társasága megbízásából – az ÁROP-1.1.5/C pályázat keretében létrejött a közlekedésfejlesztési stratégia.

Célja, hogy fejlett közlekedési rendszer valósuljon meg az ózdi kistérségben. Ezért a közösségi közlekedést kívánják fejleszteni és az elérhetőség javítását a versenyképesség növelése és a társadalmi kohézió érdekében.

Fontos, hogy a közlekedési infrastruktúra területén megvalósuljon minden településről a kistérségi központ akadályoktól mentes elérése, egymás közötti közúti összeköttetése. A szükséges fejlesztésekhez az EU-tól kapott támogatások és a költségvetési források minél hatékonyabb elosztását és felhasználását kell biztosítanunk.

A tevékenység érinti a belterületi utak fejlesztését, és a települések közötti összeköttetést biztosító szakaszok felújítását, aszfaltozását, szélesítését, biztonságos csomópontok kialakítását, a településeken belüli utak leromlott műszaki állapotát.

(Forrás: <http://www.ozdkisterseg.hu/>)

Cseri Dalma

8. SWOT elemzés

14. táblázat SWOT, (Forrás: Ózd Város Önkormányzata, saját szerkesztés)

Erősségek	Gyengeségek
• A kistérség egyedi természeti értékekkel, ritka flóra és faunával rendelkezik, mely a zöld infrastruktúra kialakításának kedvez • gazdag kulturális örökség • a fiatalok aktív szerepvállalása, innovatív kezdeményezései • nemzetközi kapcsolatok megléte • a rendszerváltás után létrejött és jelenleg is működő kis- és középvállalkozások szerepének erősödése • a településeken meglévő közösségi élet	• A kistérségben hiányos az infrastruktúra az turizmus megteremtéséhez, • nincs meg sem a megfelelő szakmai tudás, sem a képzett humán erő • a helyi termékek, tudás elismertsége alacsony, a hagyományok ápolása elszigetelt • kevés az innovatív kezdeményezés • a kistérség megtartó képessége gyenge • magas munkanélküliség • kedvezőtlen társadalmi szerkezet • belső piac alig, vagy gyengén működik • környezeti állapot folyamatos romlása
Lehetőségek	Veszélyek
• a vidékfejlesztési támogatások hatékony, célirányos felhasználása • a nemzetközi kapcsolat révén kialakult piaci lehetőségek kiaknázása • a helyi gazdaság megerősítése érdekében a beindult kedvező folyamatok erősítéséhez egyéb forrásokat sikerül találni • új, innovatív vállalkozások indulnak be • a helyi termékeket előállító vállalkozások száma nő • határ menti gazdasági kapcsolatok jobb kihasználása	• sikertelen tőkebevonás • a pályázatok megvalósulásának ideje a pályázatkezelés lassúsága miatt nagyon elhúzódik • elmaradnak a nemzetközi partnerek • megállnak forráshiány miatt a beindult kedvező folyamatok • nem valósulnak meg innovatív beruházások • fejlesztések hiányában a szakképzett fiatalok elmennek

Ózdnak és a környező településeknek legfőbb törekvése, hogy befektetőbarát környezetet alakítson ki.

Ózdon több ipartelepítésre alkalmas terület található, mindezek ellenére szükségesnek látszik újabb zónák kialakítása.

Újabb vonzó tényező lehet, hogy a térségben, illetve a városban, fejlett és sokirányú képzést biztosító, magas színvonalú humánerőforrás-fejlesztésére alkalmas oktatói bázisok találhatóak (Miskolci Egyetem, Eszterházy Károly Főiskola, Budapesti Gazdasági Főiskola Salgótarjáni Intézete, Nemzeti Közszoigálati Egyetem).

Rendszerváltás után a kistérségben megugrott a vállalkozók száma. Ennek eredményeképp sikeresen működik Magyarország egyik legelső Vállalkozói Központja és Inkubátor Háza. Jellemző szakterülete a vállalkozás és a vállalkozások támogatása mind a pénzügyi, mind az ügyviteli háttér-infrastruktúra biztosításával.

A város ipari múltjából adódóan jelentős létszámú, jól képzett és szellemi kapacitásaiban jórészt kihasználatlan műszaki értelmiség található Ózdon. Az utánpótlást korszerű ismeretekkel, szakképzettséggel rendelkező, a változó igényekhez rugalmasan alkalmazkodni képes, ifjúsági munkaerő-kínálat biztosítja. Földrajzi fekvéséből adódik, hogy a térség közelében határ menti piacok találhatóak. Ez nem csak a szomszédos Szlovákiát jelenti, hiszen viszonylag közel van Ózdhöz Lengyelország és Ukrajna is. Említést érdemel még a kiemelkedően szép természeti környezet is, melyet a helyiek igyekeznek megtartani.

Az egyik legjelentősebb tervezett fejlesztés a kultúrgyár, ahol a digitalizáció, és a hozzá kapcsolódó és kiegészítő tevékenységek nagyságrendileg 700 személy foglalkoztatását biztosítja. A beruházás nem csak digitalizációs és logisztikai központból fog állni, hanem helyet kap itt filmtörténeti élménypark, ipari skanzen, kiállítótermek, valamint kulturális központ is.

A beruházás első üteme összesen 10-12 milliárd Forintot igényel, amelyeket

- TIOP
- TÁMOP
- ÁROP
- ÉMOP források biztosítanak.

A térség foglalkoztatása szempontjából legalább ugyanilyen fontos fejlesztés a farkaslyuki mélyművelésű szénbánya újranyitása. Itt már 2012 végéig 35-40 ember foglalkoztatásával megindulhat a szénkitermelés. A foglalkoztatottak létszáma a később akár 150 fő is lehet ezen a szakaszon. A termelés megindítását egy új levegőztetési technika segíti, amely egyszerűbb és olcsóbb a korábbiakhoz képest. A bánya másik része tanbányaként az oktatást szolgálná,

illetve itt is hoznának a felszínre kösznet. Az összes foglalkoztatottak létszáma 2013 végéig 2-300 fő, míg 2014 végére 4-500 fő is lehet. Az előzőekben felsorolt tervezett és folyó fejlesztések szinte kivétel nélkül a foglalkoztatottak számának növelését célozzák meg. Évtizedek óta magas munkanélküliség a kistérségben. Különösen rossz a helyzet, ha a 20 százalékot meghaladó munkanélküliséghez hozzávesszük a foglalkoztatási mértékét is. fontos, hogy a közmunkaprogramok, a Start munkaprogram folytatódjanak és lehetőség szerint akár bővüljenek is a jövőben, ezáltal is minél több embernek munkát biztosítva.

Helyi kezdeményezésű programunk a Munka+Tanulás, ahol a résztvevők nem csak szakmát tanulnak, hanem képesek lettek saját lakókörnyezetük felújítására is, ezáltal javultak életkörülményeik, lakhatási viszonyaik is. A programban főleg roma családok lettek bevonva, és a tapasztalatok azt mutatják, hogy az így felújított lakóingatlanok állapotát a későbbiekben is megőrzik. Az életminőség javításához nagyban hozzájárulnak a különböző szociális városrehabilitációs pályázatok is, amely közösségi terek létrehozásával, a lakókörnyezet megújulásával is járnak.

Fontos lenne egy szabad vállalkozási, kiemelt övezet kialakítása, amely kedvezményeket biztosítania helyi vállalkozásoknak.

Megemlítendő, hogy a helyi foglalkozást elősegítendő, a jelenlegi városvezetés alapvető törekvése, hogy amit városi, kistérségi szolgáltatók, vállalkozók el tudnak látni, azt ők kapják meg, lehetőség szerint ne pedig egy olyan cég, amely nem helyi lakosokkal dolgoztat.

(Forrás: Ózd Város Önkormányzata, belső dokumentum)

Cseri Dalma

9. Következtetések és javaslatok

A bemutatott problémákra, illetve a helyzetelemzésünk során felmerültekre egy területfejlesztési koncepciót hoztunk létre.

A területfejlesztési koncepció, egy, a jövőre vonatkozó elgondolás, mely a célok és alternatívák felvázolása, a döntés egyik lépésének fontos eleme.

A jobb megértés érdekében egy folyamatábrát készítettünk, melyben az ózdi térséget érintő problémákat ábrázoltuk, meghatározva hozzájuk a lehetséges változtatási javaslatokat is. Két nagyobb problémacsoportot hoztunk létre. Egyik az infrastruktúra, a másik a munkanélküliség. Ezeket kibontva megkaptuk azokat a nehézségeket, mellyel a települések küzdenek.

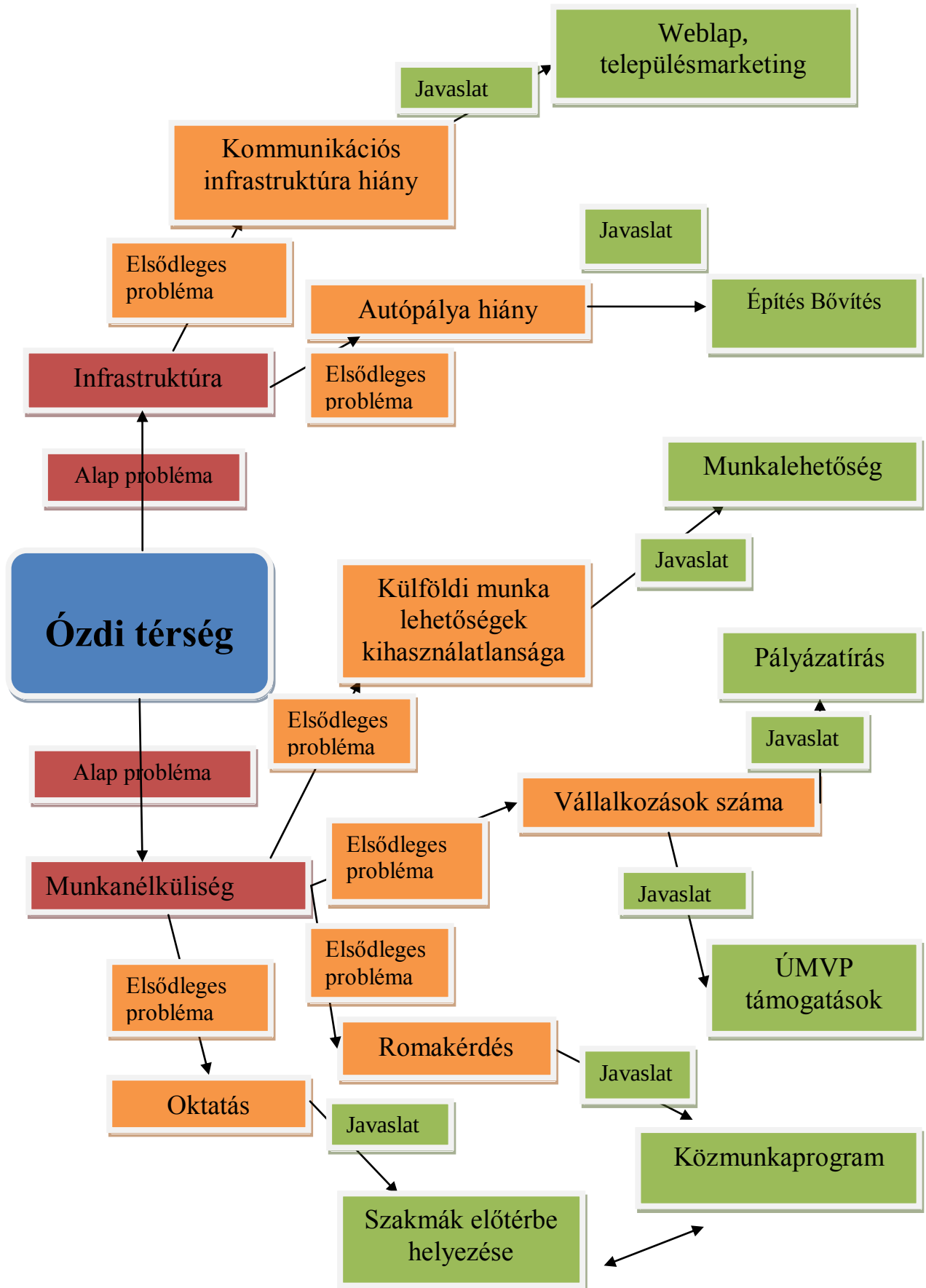
Infrastrukturális problémák:

- Kommunikációs infrastruktúra
- Autópálya hiány
- Külföld felé terjeszkedés

Munkanélküliség:

- Külföld felé terjeszkedés
- Romakérdés
- Oktatás
- Vállalkozásfejlesztés

Ezeket a tényezőket elemeztük dolgozatunkban, és a javaslatok pontnál ezekre próbálunk megoldást keresni.

42. ábra Folyamatábra, saját szerkesztés

A potenciális innovációs zónák a főbb tranzit utak mentén találhatóak, a 3-as út mentén Miskolcig húzódó sáv. Ez azt is jelenti, hogy az autópálya hosszabbítása, továbbépítése különös figyelmet igényel. Korábbiakban azért is foglalkoztunk a közlekedésfejlesztési stratégiával, mert tőkeelszívó hatása van, a nagyobb cégek nem látnak a térségben potenciált, nem tudnak anyagot, utánpótlást szállítani a területre, ha nem rendelkezik a megfelelő infrastruktúrával.

Ezekben a térségekben ugyan megjelentek az újítás jelei, viszont nem tudtak egybekapcsolódni. Azonban kedvező adottságokkal rendelkeznek, hiszen számos erőforrásuk a jövőben felértékelődhet.

1. alaprobléma: Munkanélküliség

Külföld felé terjeszkedés

Lényeges tényező, hogy Borsod-Abaúj-Zemplén megye az ország szélén helyezkedik el. Ennek vannak előnyös, illetve hátrányos tulajdonságai. A hátrányos tulajdonságai között megemlíthetjük, hogy az ország periferiáján található, messze van a főváros, illetve Miskolcon kívül nincs olyan innovációs település, mely a térséget kiemelné.

Előnyként sorakoztatnánk fel, azt, hogy határmenti településekről beszélve megnyílnak a kapuk külföld felé. Ezzel egyrészt a gazdaság fellendíthető, másrészt, viszont a helyiek, ha az országon belül nincsen munkalehetőség, pályázhatnak külföldi munkákra is. Ez fontos lehet sokak életében, hiszen azon felül, hogy van egy biztos munkahelye, nem kell elköltöznie, eladni a házat, hanem ingázhatna a két ország között. Példa lehetne az osztrák-magyar határ menti települések mintája.

Oktatás, Romakérdés

A két elsődleges probléma szorosan kapcsolódik egymáshoz. Helyi kezdeményezésű programjuk a Munka+Tanulás, ahol a résztvevők nem csak szakmát tanulnak, hanem képesek lettek saját lakókörnyezetük felújítására is, ezáltal javultak életkörülményeik, lakhatási viszonyaik is. A programban főleg roma családok lettek bevonva, és a tapasztalatok azt mutatják, hogy az így felújított lakóingatlanok állapotát a későbbiekben is megőrzik.

Ezt az indítványozást a továbbiakban is meg kéne tartani. Véleményünk szerint fontos, hogy az ipari múltat visszatekintve, nem az lenne a lényeges, hogy minél több felsőfokú oklevéllel

rendelkező diplomás kerüljön a munkaerő piacra, hanem reálisan nézve a kistérség helyzetét, a szakmát adó oktatási intézményeket tartjuk nélkülözhetetlennek.

Továbbá a közmunkaprogramokat, melyek néha, csak átmeneti megoldást nyújtanak, és a Start munkaprogramok is kulcsfontosságúak.

Vállalkozás

A vállalkozásokra tőkeszegénység jellemző, amely erősen bekorlátozza bővítési és fejlesztési lehetőségeiket. Változást számukra csak az hozhat, ha valamilyen plusz fejlesztési támogatásban részesülnek, vagy nagymértékű kedvezményeket kapnak.

A kis és középvállalkozásokat kellene a területen megerősíteni. Mivel tőkehiányban szenvednek, ezért csak a pályázati forrásokból lehetne azt a szintet hozni, melyből életminőségük javulna, gazdasági helyzetük erősödne.

2. alaprobléma:

Kommunikációs infrastruktúra

A kommunikációs infrastruktúra hiány egyik megoldását jelentené a településmarketing. A fogalom olyan új típusú vállalkozásbarát város-és területfejlesztési politikát takar, amelyet az érintett települések és régiók arra tudnak felhasználni, hogy javítsák helyzetüket a földrajti terek fokozódó versenyében. A városmarketingnek ugyancsak szerves része a folyamatos termékfejlesztés, amely nem más, mint egy meghatározott célból végzett összehangolt terület- és városfejlesztés.

Fontos szerepet tölt be az önkormányzat, a helyi látványosságok, az imázs és az infrastruktúra célirányos fejlesztése.

Az önkormányzat ott tud becsatlakozni ebbe a körforgásba, hogy egy weblapot készítené a településről. Sajnos a kistérségben sok olyan van, amelyek nem tettek eleget ennek, illetve hiányos. Így nem lehet őket elérni, se megtudni információkat róluk. A helyi látványosságok kialakítása is fontos, hiszen a gazdaság egyik alappilléreivé vált a turizmus. Magyarország szinte minden egyes pontja rendelkezik olyan természeti, illetve ember alkotta nevezetességgel, mellyel oda tudná vonzani a turistákat.

Az innováció nélkülözhetetlen feltétele a terciek funkciók bővítése, az infrastruktúra korszerűsítése, a kommunikációs hálók szélesítése. Továbbá kulcsfontosságú a települések együttműködése, szorosabbá tétele, mely által támogatják egymást.

Autópálya

A dolgozatunkban már említettük többször is az autópálya-autóút hiányát. Negatív hatással van a térségre, ugyanis a helyi munkaerőtől, a kis-és középvállalkozóktól tőkét vesz el. Az autópálya megépítése, illetve bővítése sok lehetőséget rejt magába.

10.Összefoglalás

A 29 településből álló Ózdi kistérség Borsod-Abaúj-Zemplén megye nyugati részén helyezkedik el, Magyarország periferiáján.

A kistérség ugyan közel helyezkedik el minden közelében lévő nagyvároshoz (Miskolc, Eger, Salgótarján), a fővárostól pedig mindössze 150 km-re található és Ózd városától 12 km-re húzódik Szlovákia, mégis ezek a tényezők, amiknek pozitív hatással kellene lenniük a térségre nem elegendőek. Több probléma is felvetődik ilyenkor, hiszen a kedvezőtlen infrastruktúra megnehezíti az ott élő emberek megélhetését.

Ebben szerepet játszik az autópálya teljes hiánya, ami jelentősen csökkenti a befektetni vágyók kedvét. Az áruszállítás bizonytalanná válik, és nagymértékben megnehezíti az előre tervezhetőséget. A közlekedési infrastruktúra javítása nélkül az Ózdi kistérségben zajló negatív folyamatok tovább erősödnek. Folytatódik a lakónépesség elvándorlása, a térség elöregedése. A magas munkanélküliségi arány tartósan stagnálódik, és a foglalkoztatottság mértéke is alacsony marad.

A közlekedésfejlesztési stratégia ebben segíti a helyi lakosok minőségi életszínvonalának emelkedését.

A rendszerváltás után a terület jelentős szerkezetátalakuláson vett részt, melyhez gyorsan alkalmazkodnia kellett. A bányászat teljes megszűnése magával hozta a munkanélküliséget. Sokan vállalkozásokba kezdtek, melynek egy része az év végére megszűnt. Az emberek többsége ebben látta az átmeneti megoldást. Viszont voltak olyanok, akik kihasználták a lehetőségeket, és mikro vállalkozásokba kezdtek, melyet az ÚMVP III. tengelye támogat.

A fiatalok elvándorlása és az elöregedő települések mutatják az egyik fő problémát. Sok a képzetlen, illetve képzettség nélküli ember, akik sok esetben elszoktak a munka világától, és egészségi helyzetük is megromlott. Az ÉBLU (Észak-borsodi Leader Unió) ezért vonja be a helyi vidékfejlesztési stratégiák megalkotásába a fiatalokat. Ezzel is ösztönözni próbálják őket arra, hogy érdemes a településükön maradni.

Mindemellett elmondható, hogy a térség gazdasági szempontból mégis vonzó, hiszen jól képzett szakemberekkel rendelkezik, munkáltatók könnyen találnak megfelelő munkaerőt.

A működő vállalkozások tevékenységi köre jelenleg főleg iparra, kereskedelemre, szállításra, gazdasági szolgáltatásra, közösségi szolgáltatásra tehető. A gazdasági struktúrában még most is fellelhető a kohászati féltermék-gyártás, másod-harmad termék feldolgozás, fémmegmunkálást végző cégek. A vállalkozások jellemző profilja a hengerelt áru, betonacél, huzal, profilacél, abroncs, húzott huzal és szeg, zártszelvény, cső, valamint az építőipari tevékenység.

Sajnos a vállalkozásokra tőkeszegénység jellemző, amely erősen bekorlátozza bővítési és fejlesztési lehetőségeiket. az esetleges kedvezményeket valóban a helyi vállalkozások vegyék igénybe, ne a térségen kívülre kerüljenek az esetleges pluszforrások. Továbbá, hogy a helyi lakosok prioritást élvezzenek.

A jelenlegi körülmények között elengedhetetlen, hogy el kell érni azt, hogy növekedjen a vállalkozások sűrűsége, árbevétele, foglalkoztatottainak száma, és kiemelkedően szükség van állami szerepvállalásra.

Összegezve, mind amellet, hogy a térség központja Ózd maradt, említést kell tenni, hogy egyes települések felzárkózhatnak rövid időn belül. Dolgozatunkban a klaszter analízist követően, az SPSS program használatával megállapítottuk, hogy vannak olyan települések a kistérségben, melyeknek gazdasági, társadalmi, infrastrukturális mutatói kedvezőek, illetve a jövőben kiemelkedhetnek. Ezek vizsgálatával, majd a nyert pályázatok megismerése után kijelenthetjük, hogy a két település fokozatosan fejlődik, mellyel az ott élők életkörülményeit teszik szebbé és jobbá.

Ez a két település Borsodnádásd és Putnok. Nem kizárt, hogy a jövőben a két település teljesen felzárkózik Ózdhoz, és a kistérségnek három új virágzó központja lehet.

Cseri Dalma

11.Irodalomjegyzék

- Dr. Tóth T. (2008): Területi tervezés és programozás
- Dr. Farkas T. (2009): Vidékfejlesztés I.
- Dr. Káposzta J. (2001): Regionális gazdaságtan
- Berey K.(1997): Regionális tervezés – regionális politika
- Labbancz M.(2002): Felkészülés a Leader+ program fogadására.
- Nemes-Nagy J. – Szabó et al. (2001): A terület-és településfejlesztés kézikönyve
- Kollár K. (2012) : A hazai hátrányos helyzetű kistérségek főbb térgazdasági összefüggései, Phd értekezés
- Kullmann Ádám et al (2008/3. évf.): Falu város régió, területfejlesztési és területrendezési szakmai folyóirat
- Sajtos L. – Mitev A.: SPSS Kutatási és adatelemzési kézikönyv
- Enyedi Gy.(1993): Társadalmi-területi egyenlőtlenségek Magyarországon
- Kovács et al. (2001): A terület-és településfejlesztés kézikönyve
- <http://www.eblu-leader.info>
- <http://www.eblu-leader.info/hu/dokumentumok/az-eblu-rol>
- <http://www.eblu-leader.info/hu/palyazatok>
- http://www.ozdkisterseg.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=125%3Aelkeszult-a-kozlekedesfejlesztesi-strategia&catid=50%3Aaltalanos&Itemid=53
- <http://www.ozdolvaso.hu/kt/telepulesek.htm>
- Mitev A. – Sajtos L. : SPSS Kutatási és Adatelemzési Kézikönyv
- Ózd Város Önkormányzata
- www.borsodvolan.hu
- <http://umvp.eu/?q=node/13328>
- : www.utadat.hu
- KTI Közlekedéstudományi Intézet Nonprofit Kft
- http://www.hiszi-map.hu/catalog/albums/userpics/normal_kisterseg_ozdi.jpg
- <https://teir.vati.hu/tmp/atekinto135091689625538.png>
- [https://maps.google.hu/maps?hl=hu&q=%C3%B3zdi+kist%C3%A9rs%C3%A9g&ba v=on.2,or.r_gc.r_pw.r_cp.r_qf.&bpcl=35466521&biw=1366&bih=600&um=1&ie=UTF-8&sa=N&tab=wl \)](https://maps.google.hu/maps?hl=hu&q=%C3%B3zdi+kist%C3%A9rs%C3%A9g&ba v=on.2,or.r_gc.r_pw.r_cp.r_qf.&bpcl=35466521&biw=1366&bih=600&um=1&ie=UTF-8&sa=N&tab=wl))
- <https://teir.vati.hu/tmp/kisterinfo135091689625537.png>

- <https://docs.google.com/viewer?a=v&pid=sites&srcid=ZGVmYXVsdGRvbWFpbnw1MNoZWxwfGd4OjIxMmU0NjI3MzNhMzhjMzE>
- http://ozdkisterseg.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=109%3Anehany-turaajanlat&catid=47%3Alatnivalok-a-kistersegben&Itemid=69
- <https://docs.google.com/viewer?a=v&pid=sites&srcid=ZGVmYXVsdGRvbWFpbnw1MjNoZWxwfGd4OjIxMmU0NjI3MzNhMzhjMzE>
- <http://media.vendegvaro.hu/12/12206/23235.jpg>)
- <http://www.greenfo.hu/uploads/kepek/55/5533/cikk.jpg>
- http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/bc/Putnok_Ser%C3%A9nyi_kast%C3%A9ly_homlokzat2.jpg
- http://szallasok-balatonfured.hu/Images/ismertetok/latnivalok/000730736_kaszino.jpg.jpg_orig.jpg
- http://www.ozdkisterseg.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=100&Itemid=69
- www.hu.wikipedia.org/wiki/%C3%93zd
- http://www.ozd.hu/content/cont_4dec266199261.19542486/rombauer_terv_lowres.pdf
- http://www.nfu.hu/kiteljesedo_fejlesztési_programok_a_leghatranyosabb_helyzetu_kistersegben_hir
- www.ozdkisterseg.hu/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=42&Itemid=64)

12. Ábra és táblázat jegyzék

1. ábra A kistérségek a fejlesztési tevékenységek metszetében (saját szerkesztés Farkas T. 2008 alapján).....	6
2. ábra A LEADER program és logója (http://umvp.eu).....	7
3. ábra A LEADER módszertan alappillérei (saját szerkesztés, Farkas T. 2008 alapján).....	8
1. táblázat NUTS rendszer (Forrás: Saját szerkesztés Kollár Kitti PhD értekezés 2012)	9
4. ábra A hazai leghátrányosabb helyzetű és komplex programmal segített hátrányos helyzetű kistérségek megoszlása 2011 (Forrás: Kollár K. 2012).....	10
5. ábra A 33 db LHH kistérség Magyarországon (311/2007. Kormány rendelet) (Forrás: http://www.nfu.hu)	11
2. táblázat LHH kistérségi Programban tervezhető források (Forrás: http://www.nfu.hu)	12
6. ábra LHH kistérségek tervezett forrás aránya régiók szerint (2007-13) (Forrás: Saját szerkesztés az nfu adatai alapján).....	13
3. táblázat TÁBLÁZAT A kistérségek által tervezhető forrás 2009-2013 között, Milliárd Ft (Forrás: Kullmann Á. et al (2008) Falu Város Régió 2008/3. évf. 71 p.).....	16
7. ábra Ózdi kistérség besorolása NUTS rendszer szerint (Forrás: www.wikipedia.hu , saját szerkesztés)	19
8. ábra Az Ózdi kistérség elhelyezkedése Forrás: www.hiszi-map.hu	20
9. ábra A 25-ös és a 26-os számú főút (Forrás www.google.com)	22
10. ábra A kistérség közlekedési hálózata (Forrás: http://teir.vati.hu)	23
4. táblázat A kistérség településeinek csoportosítása több szempontból (http://docs.google.com)	24
11. ábra Kistérségi Gyermejjóléti Intézmény feladatai és céljai (Forrás: www.ozdkisterseg.hu)	27
12. ábra Lázberci-víztározó (Forrás: http://ozdkisterseg.hu).....	29
13. ábra Mohos tavak Keleméren (Forrás: http://www.greenfo.hu)	30
5. táblázat - A kistérség látnivalói (Forrás: www.ozdkisterseg.hu)	31
14. ábra Tiszti kaszinó-Ózd (Forrás: http://ozd.utisugo.hu)	31
15. ábra Gömöri Múzeum (Forrás: http://www.museum.hu)	31
16. ábra A kistérség adott mutatók szerinti település szintű adatai (2010)	33
6. táblázat Iskolai és Óvodai szolgáltatások Forrás: https://docs.google.com	34
17. ábra Lakónépesség számának változása (Forrás: Saját szerkesztés TEIR adatokkal, Szőke Klaudia)	35
18. ábra- Egy lakásra jutó lakónépesség (fő) (Forrás: saját szerkesztése TEIR adatok alapján)	36
7. táblázat - Lakásjellemzők a kistérség településein, 2010. (jegyzői adatok alapján)	38
19. ábra- Természetes szaporodás (Forrás: saját szerkesztés, TEIR adatok alapján).....	39
20. ábra Vándorlási különbözet (fő) (Forrás: Saját szerkesztés, TEIR adatok alapján)	39
21. ábra- Bölcsődébe beírt gyerekek számának és az összes működő bölcsődei férőhelyek számának aránya (Forrás: Saját szerkesztés, TEIR adatok alapján)	40
22. ábra A kistérség munkanélküliségi, foglalkoztatási és aktivitási rátájának összehasonlítása a többi területi egységgel (5), 2009 (Forrás: MTA KTI, 2010)	41
8. táblázat Munkanélküliség és a Foglalkoztatottság kistérségi helyzete (Forrás: https://docs.google.com).....	42
9. táblázat Közfoglalkoztatás 2009-ben (jegyzői adatok alapján)	43

23. ábra A kistérség foglalkoztatási rátája és a foglalkoztatottak száma 2002-2009 (Forrás: http://www.ozd.hu).....	44
24. ábra A foglalkoztatás várható alakulása az Ózdi kistérségben a Rombauer tervvel (http://www.ozd.hu)	45
25. ábra Ózdi kistérségben az egy főre jutó jövedelem (Forrás: http://www.ozd.hu).....	46
26. ábra Adatbevitel SPSS-be, saját szerkesztés	47
27. ábra Adatbevitel SPSS-be data view, saját szerkesztés	48
28. ábra 2007-es adatok alapján, saját szerkesztés	49
29. ábra Agglomeration schedule, saját szerkesztés.....	50
30. ábra Klaszter, saját szerkesztés	51
31. ábra Két klaszter kialakítás, saját szerkesztés	51
32. ábra Három klaszter kialakítás, saját szerkesztés	52
33. ábra Klaszter eredmény, saját szerkesztés	52
10. táblázat Klaszter besorolás, saját szerkesztés.....	53
34. ábra Ábrázolás települési klaszterekből, saját szerkesztés.....	54
35. ábra Kistérségi térkép, (http://teir.vati.hu)	54
36. ábra Klaszterterkép, saját szerkesztés	55
37. ábra ÉBLU, http://umvp.eu	56
11. táblázat Hazai támogatások, regionális, 2004-2011 (célok szerint), http://teir.vati.hu , REMEK),	59
12. táblázat Uniós támogatások, regionális(2004-2011), teir.vati.hu , REMEK	59
13. táblázat Hazai és uniós támogatások, Ózd és Miskolc, 2004-2011, http://teir.vati.hu , REMEK	60
38. ábra Úthálózat, https://www.utadat.hu	62
39. ábra Gyorsforgalmi úthálózat, KTI Közlekedéstudományi intézet.....	62
40. ábra Autóbusz járatok, www.borsodvolan.hu	64
41. ábra Autóbuszjáratok 2009-ben, saját szerkesztés	65
14. táblázat SWOT, (Forrás: Ózd Város Önkormányzata, saját szerkesztés).....	67
42. ábra Folyamatábra, saját szerkesztés	71

13. Mellékletek

1. Számú melléklet

311/2007. (XI. 17.) Korm. Rendelet

LHH kistérségek B-A-Z megyében		
A kistérség neve	Leghátrányosabb helyzetű	
		Komplex programmal segített leghátrányosabb helyzetű
Edelényi		1
Encsi		1
Kazincbarcikai	1	
Mezőkövesdi	1	
<u>Ózdi</u>		1
Sárospataki		1
Sátoraljaújhelyi	1	
Szerencsi		1
Sziksói		1
Abaúj-Hegyközi		1

2. Számú melléklet

Hazai és uniós támogatások adatai

(2004-2011 között megkötött szerződések)

Adatforrás: hazai támogatások: MÁK, OTMR (2010.05.14), uniós támogatások: NFÜ, EMIR (2011.11.07)

Hazai támogatások 2004-2011 évben

Cél kategória	Projektek száma	Támogatás (eFt)	Költség (eFt)
Műszaki infrastruktúra	44	3 003 199	5 509 760
Gazdaságfejlesztés	106	433 266	2 435 860
Települési életminőség	31	332 516	531 157
Humán infrastruktúra	23	110 797	420 169
Egyéb, nem besorolható	9	74 225	160 202
Emberi erőforrások fejlesztése	6	32 420	123 810
Kulturális örökség védelme	4	30 721	38 401
Tervezés	8	8 230	13 024
Környezetvédelem, környezetvédelmi infrastruktúra	2	7 600	10 247
Turizmus fejlesztése	1	600	938
Összesen	234	4 033 574	9 243 568

Uniós támogatások NFT1 2004-2011 évben

Operatív program	Projektek száma	Támogatás (eFt)	Költség (eFt)
Regionális Fejlesztés OP	5	1 148 937	1 264 455
Humán Erőforrás Fejlesztés OP	17	714 120	742 996
Gazdasági Versenyképesség OP	39	407 284	799 695
Agrár és Vidékfejlesztés OP	9	98 322	209 195
Összesen	70	2 368 663	3 016 341

Úniós támogatások UMFT 2007-2011 évben

Operatív program	Projektek száma	Támogatás (eFt)	Költség (eFt)
Regionális OP-ok	69	6 046 269	6 907 683
Környezet és Energia OP	12	4 532 421	5 436 388
Gazdaságfejlesztési OP	146	3 175 086	6 013 792
Társadalmi Infrastruktúra OP	15	1 796 487	1 892 318
Társadalmi Megújulás OP	18	1 604 152	1 604 152
Államreform OP	3	52 528	54 121
Összesen	263	17 206 943	21 908 454

UMFT projektek 2007-2011 évben

Pályázó neve	Projekt célja (év)	Megvalósítás helye	Támogatás (eFt)	Költség (eFt)
Ózd Város Önkormányzata	Szennyvízelvezetés és tisztítás fejlesztése Ózd városában (2011)	Ózd	3 640 300	4 311 806
Almási Balogh Pál Kórház Egészségügyi és Szolgáltató Nonprofit Kft.	Az Almási Balogh Pál Kórház infrastruktúrafejlesztése szolgáltatási feltételeinek racionalizálása érdekében (2011)	Ózd	1 490 139	1 576 867
Magyar Közút Nonprofit Zrt.	Térségi elérhetőség javítása a 2601. j. és a 2603. j. utakon (2009)	Serényfalva	1 064 456	1 064 456
Ózd Város Önkormányzata	Ózd városában nívós településközpont kialakítása: városi-községi funkciók erősítése és bővítése a "Vasvár 56." épületének felújításával, gazdasági funkciók fejlesztése vállalkozók bevonásával, valamint a belváros közterületeinek rendezése (2010)	Ózd	680 816	856 668
Halna-Invest Szolgáltató Kft.	A Halna Invest Kft. eszközbeszerzési beruházása (2011)	Ózd	492 744	985 488
Észak-magyarországi Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság	"Hangony-patak rekonstrukciója a torkolattól Ózd város felső végéig" (2010)	Ózd	471 781	471 781
Dr. Ámbédkar Gimnázium, Szakképző Iskola, Speciális Szakiskola, Felnőttoktatási Általános Iskola	Alap- és középfokú oktatási rendszerek megerősítése az Ózdi Kistérségben/ Kistérségi tanoda program, mentori hálózat kialakítása az esélyegyenlőség biztosítása érdekében (2010)	Ózd	451 207	451 207

Az ózdi Béke lakótelep északi részének rehabilitációja: 234				
Ózd Város Önkormányzata	panellakás energiahatékonyságának javítása a lakóközösségek bevonásával, valamint a közterületek rendezése és az "Öregek és Fiatalok Házának" felújítása közösségi funkciók fejlesztésével (2010)	Ózd	439 499	573 087
Putnok Város Önkormányzata	Putnok belvárosi funkcióbővítő településrehabilitáció (2011)	Putnok	350 017	388 974
Putnok Város Önkormányzata	Putnok szennyvíztisztító telep fejlesztése (2011)	Putnok	312 905	401 023
ÓZDSZOLG Vagyongazdálkodási, Városüzemeltetési és Szolgáltató Nonprofit Kft	Erdőtelepítés, fásítási erdőgondozási projekt megvalósítása Ózd Város Önkormányzatának tulajdonában lévő területeken (2010)	Ózd	309 301	309 301
BORSODNÁDASD VÁROSI ÖNKORMÁNYZAT	Többfunkciós Községi Ház felújítása és bővítése a Polgármesteri Hivatal integrációja érdekében , kiegészítve gazdasági funkcióval (2011)	Borsodnád	299 997	321 135
A pályázó: Ózd Város Önkormányzata A beruházással érintett intézmény: Széchenyi István Közgazdasági Szakközépiskola (SZIKSZI) Az intézmény OM azonosítója: 029306	Ózdi közgazdasági szakközépiskola pótlása (2010)	Ózd	299 994	416 777
Borsodnád Város Önkormányzata	"A minőségi nevelés-oktatás megteremtéséhez szükséges feltételek biztosítása Borsodnádson" (2009)	Borsodnád	196 791	207 148
Putnok Város Önkormányzata	"Serényi László Általános Iskola infrastruktúra és eszközfejlesztés felújítása" (2009)	Putnok	190 603	211 782
Észak-Magyarországi Regionális Képző Központ	"DOBBANTÓ" - Komplex munkaerő-piaci programok megvalósítása az Észak-magyarországi Régió 4 leghátrányosabb helyzetű kistérségében (2011)	Ózd	174 627	174 627
Ózd Város Önkormányzata	Szennyvízelvezetés- és tisztítás fejlesztése Ózd városban és	Ózd	163 816	192 725

Farkaslyuk községben (2008)				
Járdánháza Község Önkormányzata	Járdánháza Egészségházának fejlesztése (2009)	Járdánháza	156 798	165 051
Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Önkormányzati Idősek Otthona	Ózd, Idősek Otthona épületének korszerűsítése, akadálymentessé tétele, szolgáltatásainak fejlesztése. (2009)	Ózd	142 615	151 719
Bánréve Község Önkormányzata	XXI. Századi óvoda kialakítása Bánrévén (2009)	Bánréve	132 539	147 266
Összesen			11 460 945	13 378 888

A lista a 20 legnagyobb támogatású projektet tartalmazza

3. Számú melléklet

AZ ÓZDI KISTÉRSÉG HELYZETE

The analysis of the situation of the Ózd microregion

Készítette: **Cseri Dalma, Szőke Klaudia Vivien**, Szent István Egyetem, Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar, Gazdasági és Vidékfejlesztési agrármérnök (Bsc), III. évfolyam

Témavezető: **Urbánné Malomsoki Mónika**, Tanszéki mérnök, Regionális Gazdaságtani és Vidékfejlesztési Intézet, Gazdaság- és Társadalomtudományi kar

A történelem során Ózd és környéke sok változáson ment keresztül. Az iparosodást megelőzően a helyiek mezőgazdaságból tartották fent magukat, igaz kevés volt a hasznosításra alkalmas szántóföldek területe. A XIX. században jelentős változásokat hozott a térség számára, hogy feltárták a barnaszételepeket és ennek hasznosítására vasgyárat alapítottak. Ez a tevékenység közel 150 évig tartott a településen.

1990-es évektől az országos gazdasági szerkezet változásának következtében a térségben a nehézipar hanyatlása mutatkozott. Az itt élők kreatív gondolkodása megmaradt, ezért új utakat kerestek. Borsod-Abaúj-Zemplén megye második legnagyobb városa lépésekben fejlődik. Középvállalkozások működnek, az elektronikai ipar fejlődésnek indult ebben a környezetben. Tehát Ózd és környéke igyekszik kilépni a történelmi árnyékából, új utakat keres a gazdaságának fejlesztésére.

Mai helyzetét tekintve, az egyik leghátrányosabb helyzetű térségek közé soroljuk. Ennek a probléma megoldására, a kistérség helyzetének javulására illetve egy jobb irányba történő fellendülésének lehetősége céljából készítettük el dolgozatunkat. Úgy gondoljuk, hogy a tanulmányunk eredménye, ha nem is teljes megoldásnak, de egy olyan kiinduló pontot tár fel, amely segíthet a későbbiekben a kistérség fellendülésében.

Viszont meg kell említenünk azt is, hogy kulturális, társadalmi gazdaságát figyelembe véve egyáltalán nem mondható hátrányos helyzetűnek, sőt ez egy nagy erőssége a térségnek.

Az elemzésünk során használt mutatók és adatok segítségével egy klaszter térképet készítettünk, melynek eredménye bennünket is meglepett. A legerősebbnek gondolt településnek nem Ózdot kaptuk. Ebből tehát arra következtettünk, hogy a térség számára megfelelőbb lenne, ha nem csak a kistérség központjának fejlesztésére helyeznénk a hangsúlyt, hanem arra a településre is, amely a kistérségen belül a legjobb eredményeket mutatja vizsgálatunk alapján.